

ROSA ÅRSRAPPORT 2010

(Reetablering, Oppholdssteder, Sikkerhet, Assistanse)

**Bistand og trygge
oppholdssteder til kvinner
utsatt for menneskehandel**

www.rosa-help.no

INNLEDNING	5
SAMMENDRAG	7
INFORMASJON OG NETTVERKSARBEID	8
INNLEGG/FOREDRAG	8
<i>Foredrag nasjonalt</i>	8
ROSA SEMINARER.....	12
<i>Internasjonale kontakter</i>	13
<i>Internasjonale foredrag</i>	14
<i>Hospitering</i>	18
<i>Møter</i>	18
REFERANSEGRUPPER.....	19
<i>KOM</i>	19
<i>Lauras Hus</i>	19
<i>"Kvinner i menneskehandelen"</i>	20
<i>Reform</i>	20
ROSA PÅ NETT	20
SAMARBEID MED ANDRE INSTANSER	22
ROSA OG KRISESENTRENE	22
ROSA OG KIRKENS BYMISJON	23
ROSA OG PRO SENTERET	23
ROSA OG POLITIET	23
ROSA OG KOM PROSJEKTET.....	24
ROSA OG IOM	24
ROSA OG UTLENDINGSDIREKTORATET (UDI).....	25
<i>ROSA og Utlendingsnemda (UNE)</i>	26
ROSA OG ADORA.....	26
ROSA OG SOROPTIMISTENE	27
KOMMENTERT STATISTIKK FOR 2010	28
TELEFONHENVENDELSER	28
ÅRSÅK TIL TELEFONHENVENDELSEN	30
ANTALL KVINNER HENVIST TIL TRYGT BOSTED.....	32
FORHOLDET MELLOM ANTALL HENVENDELSER OG ANTALLET SOM MOTTOK TILBUD OM TRYGT BOSTED.....	32
ÅRSÅKENE TIL AT KVINNER IKKE TAR I MOT HJELP	34
ALDER PÅ KVINNENE SOM TOK I MOT BISTAND	35
REGISTRERT NASJONALITET PÅ PERSONER VED TELEFONHENVENDELSER.....	36
INDELING ETTER KONTINENT	37
NASJONALITET PÅ KVINNER SOM HAR TATT I MOT BISTAND.....	39
ANTALL KVINNER SOM ER GRAVIDE OG/ELLER HAR MED SEG BARN.....	41
HVEM HENVISTE KVINNENE	42
BOTID I ROSA	44
OPPHOLDSSTATUS VED INNTAK	45
OPPHOLDSSTATUS ETTER INNTAK	47
KVINNER SOM FLYTTET INN OG UT AV ROSA I 2010	48
ANTALL ANMELDELSER TIL POLITIET	49
UTFORDRINGER I TIDEN FREMOVER	50
NY VITNEINSTRUKS.....	51
NY LOV OM KRISESENTERTILBUD.....	53
LANG BOTID	53
BARN OG MOR	54
RETUR.....	57
NYE UTNYTTTELSESFORMER.....	59
EKSTRAUTGIFTER	60
SOSIALE TILTAK.....	61

Forord

Vi vil først i rapporten få takke for godt samarbeid med alle de ansatte på de 31 krisesentrene i Norge, som bistøtter kvinner i ROSA i 2010. Det er til tider en utfordring å bistå kvinner utsatt for menneskehandel, men tilbakemeldingene vi får fra kvinnene selv tyder på at de setter stor pris på de ansattes støtte i en vanskelig periode av livet. Vi håper på fortsatt godt samarbeid i 2011.

Vi vil også få takke fotograf Andreas Lobben Smaaland for at vi i ROSA har fått låne hans flotte bilder til denne årsrapporten. Andreas er 38 år, og student på Oslo Fotokunsthøgskolen. I 2010 vant Andreas Lobben Smaaland Interfotos 15. debutantutstilling, med konseptuelle bilder i sitt eget nærmiljø, i tillegg til øyeblikksbilder fra Cubas hverdag. Han er inspirert av sort/hvitt fotografi fra Lee Friedlander i tillegg til Saul Leiters fargebilder.

Mildrid Mikkelsen
Daglig leder ROSA prosjektet

Maya Brenna Nielsen
Informasjonsrådgiver ROSA

INNLEDNING

ROSA-prosjektet (reetablering, oppholdssteder, sikkerhet og assistanse) ble opprettet 1. januar 2005, etter søknad fra Krisesentersekretariatet i Norge. Krisesentersekretariatet ble gitt mandat av Justis- og politidepartementet til å gjennomføre prosjektet, i første omgang for ett år. Mandatet er å koordinere sikre oppholdssteder med tilgang til nødvendig bistand og informasjon til personer utsatt for menneskehandel i henhold til Europarådskonvensjonens artikkel 4. Samt veilede og informere de ansatte på bostedene som daglig bistår de utsatte. ROSA er i 2010 fortsatt drevet som et prosjekt.

FN-konvensjonen mot grenseoverskridende organisert kriminalitet og tilleggsprotokollen om menneskehandel, Palermoprotokollen, ble vedtatt i desember 2000. Konvensjonen trådte i kraft i 2003 og ble samme år ratifisert av Norge. Formålet med Palermoprotokollen er å forebygge og bekjempe menneskehandel, spesielt handel med kvinner og barn, samt beskytte ofrene med full respekt for deres menneskelige rettigheter. Protokollen etablerer et juridisk samarbeid over landegrenser og møter den globale menneskehandelen med en global reaksjon.

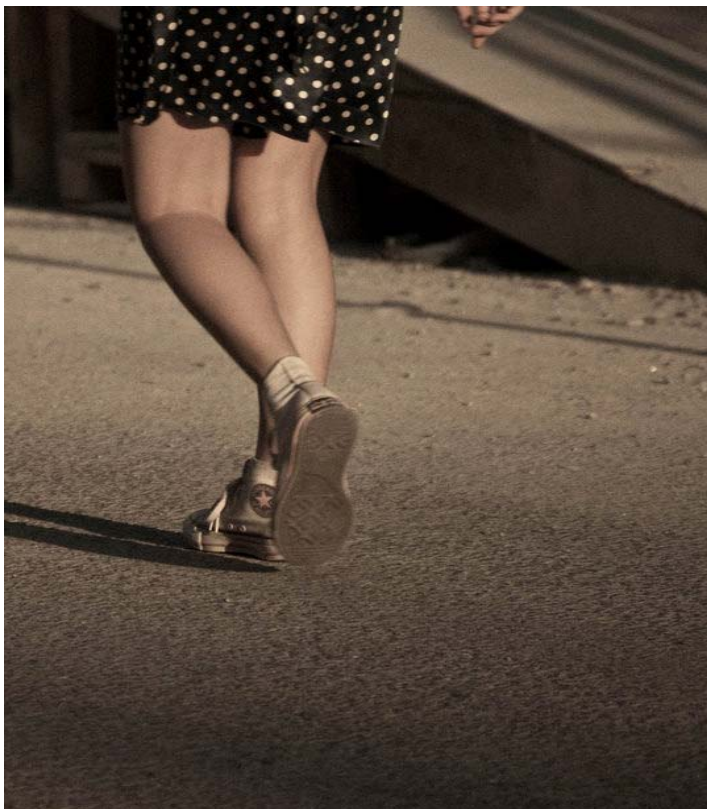
Den 2. november 2007 signerte Norge Europarådskonvensjonen mot menneskehandel av 3.mai 2005, som sikrer flere konkrete tiltak mot menneskehandel. Den 1. februar 2008 ratifiserte Norge konvensjonen og ble statspart, og 1.mai 2008 trådte konvensjonen i kraft.

I Europarådskonvensjonen signerer også medlemsstater på at de ønsker å underlegge seg frivillig kontroll av et uavhengig overvåkingsorgan, kalt "GRETA". GRETA skal påse at statene oppfyller sine forpliktelser i henhold til konvensjonen. Norge vil få besøk av GRETA i 2011.

Norge lanserte i desember 2010 sin fjerde handlingsplan mot menneskehandel. "Sammen mot menneskehandel. Regjeringens handlingsplan mot menneskehandel (2011–2014)". ROSA blir i den nye handlingsplanen gitt tillit til å fortsette å bistå ofre for menneskehandel frem til 2014. En evalueringsrapport av ROSA ble lagt frem i 2008, og den konkluderte med at ROSA prosjektet var vellykket og at arbeidet bør videreføres.

I januar 2010 trådte lov om kommunale krisesentertilbud i kraft. Krisesenterloven fastslår at kommunene skal sørge for et krisesentertilbud til personer utsatt for vold eller trusler om vold i nære relasjoner. I lovens forarbeider presiseres det at krisesentertilbudet skal inkludere ofre for menneskehandel. Vi ser allerede nå at det vil oppstå flere utfordringer i møtet mellom arbeidet ROSA gjør i dag og endringer ved den nye loven,

Interessen for og kunnskapen om ROSA-prosjektet og menneskehandel har bare økt. Vi opplever at det er en stor pågang av forespørsler om møter og informasjon fra og om prosjektet, både fra statlige og kommunale institusjoner, frivillige organisasjoner, enkeltpersoner (studenter, forskere) nasjonalt og internasjonalt.

Foto: Andreas Lobben Smaaland

Sammendrag

- 42 personer tok i mot bistand fra ROSA i løpet av 2010, 41 kvinner og 1 mann
- ROSA mottok totalt 131 henvendelser om og av mulige ofre for menneskehandel.
- Av 131 henvendelser til ROSA var 9 menn
- I de 131 henvendelsene var 17 kvinner registrert med medfølgende ett eller flere mindreårige barn.
- Nasjonalitetene på personene som henvendte seg i 2010 viser at kvinner fra Nigeria fortsatt utgjør den største gruppen
- Alder på personene som tok i mot hjelp fra ROSA varier, men den største gruppen er under 24 år
- ROSA sin deltagelse nasjonalt og internasjonalt tyder på at interessen for ROSA sitt arbeid med kvinner utsatt for menneskehandel fortsatt er stor i 2010
- ROSA har gode samarbeidsrutiner med andre etater
- Økonomi- og helserettigheter for kvinner utsatt for menneskehandel er fortsatt i for stor grad avhengig av oppholdsstatus, og gir urimelig store variasjoner i hjelpen de mottar
- Utgifter til kvinner med stort behov for akutte spesialisthelsetjenester, som abort, psykolog og tannlege, dekkes fortsatt av prosjektmidler
- ROSA betaler for ulike sosiale tiltak for kvinnene, spesielt populært er trening og norskundervisning
- 1. januar 2010 trådte ny utlendingslov i kraft, med endringer som skal gi bedre beskyttelse for personer utsatt for menneskehandel. Vi ser at endringene skaper nye utfordringer for ROSA.
- I 2010 kom en revidert vitneinstruks som skal styrke situasjonen til personer som har vitnet i en straffesak om menneskehandel og/eller hallikvirksomhet. ROSA ser også nye utfordringer i forbindelse med praktisering av instruksen.
- Mange kvinner har med seg barn til Norge, og dette har skapt nye utfordringer i arbeidet med å bistå og beskytte kvinner og deres barn.
- Utfordringer knyttet til gyldigheten av ID dokumenter er fortsatt aktuelt i 2010, og berører søknader om arbeidstillatelse, bosettingstillatelse og utstedelse av pass

INFORMASJON OG NETTVERKSARBEID

Innlegg/foredrag

Vi får stadig henvendelser fra ulike organisasjoner og etater fra både inn- og utland med forespørsel om å dele erfaringer og kunnskap om ROSA sitt arbeid. I 2010 har ROSA totalt gjennomført i overkant av 30 foredrag for offentlige myndigheter og frivillige organisasjoner/foreninger nasjonalt og internasjonalt. Vi har i 2010 også holdt foredrag for studenter på videregående- og høyskole nivå.

Foredrag nasjonalt

ROSA har i 2010 blitt invitert til å holde en rekke foredrag, bl.a. for Utlendingsdirektoratet (UDI), både sentralt og ute i regionene, og for mottaksapparatet. ROSA har holdt foredrag i flere kommunale samarbeidsforum, for ulike etater, og lokalt politi.

I tillegg har ROSA i 2010 hatt flere besøk, fra inn- og utland, både fra statsinstitusjoner og frivillige organisasjoner som jobber på feltet. For å illustrere aktiviteten har vi laget en kortfattet oversikt for 2010. Aktivitetene er ikke listet i kronologisk rekkefølge.

- ROSA ble invitert til å holde innlegg for 60 diplomater ved Oslo militære samfunn. Arrangøren var Council of Baltic Sea States (CBSS), Østersjøråd samarbeidet. I vårt innlegg informerte vi om ROSA prosjektet og oppfordret diplomatene til å samarbeide med oss. Bakgrunnen for vår oppfordring var at vi kommer i kontakt med kvinner fra mange ulike land, og vi tror at ambassadenes nasjonale kunnskap og kjennskap er av stor nytte for oss i arbeidet med å bistå kvinner og menn utsatt for menneskehandel.
- I etterkant av innlegget ROSA holdt for de 60 diplomatene i Oslo, i regi av CBSS, fikk vi god kontakt med flere av ambassadene. Fem av ambassadene ønsket å avtale møte med ROSA, og i slutten av 2010 møtte vi konsulen ved den Brasilianske ambassaden. Det var et meget nyttig møte for begge parter, og har åpnet for fremtidig samarbeid.

- Vi ble for andre gang invitert til å holde en forelesning i forbindelse med Journalisthøyskolen i Oslos fagdag. Det å møte fremtidige journalister og informere om våre erfaringer med media i forbindelse med det å bistå en sårbar gruppe er meget nyttig. Studentene viser stort engasjement om temaet menneskehandel, både under forelesningen og i etterkant.
- I forbindelse med den internasjonale kvinnedagen 8.mars holdt leder i ROSA Mildrid Mikkelsen en appell i Oslo domkirke sammen med Kirkens Bymisjon.
- I regi av Nordic Baltic Police ble ROSA bedt om å holde et innlegg hos Politidirektoratet sammen med representant fra Nadheim, Kirkens Bymisjon og en fra STOP gruppa, Oslo politidistrikt. Bestillingen var å fortelle hvem vi er og hvordan vi samarbeider i enkeltsaker før og under etterforskning. Denne delegasjonen, bestående av politi i fire bulgarske byer kom også på besøk til ROSA, for å lære mer om hvordan hjelpeorganisasjonene arbeider. I den forbindelse holdt Nadheim og PRO senteret også innlegg om sitt arbeid. Sammen presenterte vi vårt samarbeid i alle ledd fra identifiseringsprosessen i første møtet til endelig rettskraftig dom har falt.
- I september 2010 arrangerte Koordineringsenheten for ofre for menneskehandel (KOM) et seminar om identifisering av mulige ofre for menneskehandel i Oslo. ROSA holdt et innlegg om identifisering på dette seminaret hvor 200 personer deltok, hvor særlig politi og utlendingsmyndigheter var representert fra Norge.
- Vi fikk en henvendelse fra Røde kors St.Petersburg, Russland som ønsket å besøke flere av hjelpetiltakene i Oslo. Røde Kors som arrangerte turen til Norge, hadde med en delgasjon på 8 personer som representerte Røde Kors, lokalt politi, Interpol, sosialarbeidere og advokater. PRO senteret fasiliterte for de russiske gjestene, og ROSA holdt innlegg der om vårt arbeid og samarbeid med PRO senteret.
- I forbindelse med opprettelsen av en ny ledergruppe i region og mottaksavdelingen (RMA) i UDI, holdt ROSA et innlegg om erfaringer i møte med mulige ofre for menneskehandel. Den nye ledergruppens ansvarsområde er å gi råd og veiledning til ansatte på mottak i forbindelse med identifiseringssamtaler på asylmottak.

- ROSA ble invitert til å informere om våre erfaringer til nyansatte ved Gjøvik krisesenter på deres fagdag. Tilstede var også en representant fra Gjøvik kommune.
- ROSA ble invitert til Hamar Krisesenter for å informere om hva ROSA tilbyr personer utsatt for menneskehandel som identifiseres i deres distrikt.
- ROSA var invitert til møte med TOT koordinatoren i Trondheim. Denne koordinatoren, som arbeider tverroperativt, skal koordinere bistand og beskyttelse til menn, barn og kvinner identifisert som ofre for menneskehandel i sitt distrikt. I dette møtet deltok også representanter fra kommunen, deriblant koordinatoren for Trondheims handlingsplan mot vold.
- Finland har i forbindelse med sin handlingsplan mot menneskehandel opprettet en spesialgruppe innen imigrasjonsmyndighetene. Denne gruppen har fått ansvaret for å identifisere og bistå mulige ofre for menneskehandel i asylsystemet. ROSA fikk besøk av denne spesialgruppen, som var meget intressert i å lære av erfaringene vi hadde opparbeidet oss.
- ROSA ble invitert av asylmottaket i Moss, for å holde innlegg for de ansatte om våre erfaringer og hva vi kan bistå mottaket med. Tilstede var også en representant fra asylmottaket i Drammen.
- ROSA ble invitert av UDI til informere om vårt tiltak på et seminar i Oslo for ledere av transittmottak.
- ROSA ble invitert av Likestilling og diskrimineringsombudet (LDO) til et dialogmøte, for å drøfte hvordan personer identifisert som ofre for menneskehandel synes å bli diskriminert i Norge. Dette til tross for at regelverket skal sikre de utsatte den nødvendige beskyttelsen og hjelp.
- Barne- og likestillings og inkluderings departementet (BLD) avholdt et debattmøte om sikkerheten på krisesenteret, og ROSA ble i den anledning invitert til å fortelle om ulike behov sett i forhold til ofre for menneskehandel som vi bistår.

- Vi fikk besøk av en representant fra Martha senteret i Riga, Latvia. Dette er en organisasjon som arbeider med å bistå ofre for menneskehandel lik det arbeidet ROSA gjør i Norge. Vi opplever at det å ha et godt samarbeid med denne organisasjonen er viktig for å kunne innha oppdatert kunnskap om forholdene for vår målgruppe i Latvia. Dette, fordi vi ofte kommer i kontakt med kvinner fra de baltiske land.
- ROSA fikk en henvendelse fra den koreanske ambassaden i Oslo, med forespørsel om å holde et innlegg om arbeidet med å bistå kvinner utsatt for menneskehandel for en gruppe parlamentarikere fra Sør Korea. (Members of the National Assembly Republic of Korea, the Committee of Gender Equality and Family committee). Politikernes fokus var i hovedsak overgrep mot barn, da de ikke hadde kjennskap til at det var ofre for menneskehandel i deres land.
- ROSA ble intervjuet av forsker Synnøve Økland Jahnsen i forbindelse med hennes studier som er en del av et PhD-forskningsprosjekt med tittelen "*Prostitution politics and the welfare state: Questioning the concept of citizenship*". Dette prosjektet omhandler den nye prostitusjonslovgivningen, og ønsker å utforske implementeringen av nytt lovverk (sexkjøpsforbudet) og de institusjonelle rammebetingelser som finnes i prostitusjonsfeltet, med særlig blick på tverretatlig samarbeid.
- Rune Hjarnø Rasmussen er ansatt som forsker på oppdrag av Center Mod Menneskehandel i København. Forskningsprosjektet til Hjarnø Rasmussen har særskilt fokus på hvordan juju/voodoo ritualer brukes som pressmiddel og mulig intervensjonsstrategi for trafficking. I forbindelse med forskningen intervjuet han flere aktører i Norge med direkte erfaring med å bistå kvinner som har gått igjennom slike ritualer. Rapporten forventes å foreligge i løpet av 2011 på hjemmesiden til Center mod menneskehandel.
- En av tre FAFO forskere, representert ved Marianne Tveit, fikk i oppdrag å evaluere refleksjonsperiodeordningen. I den forbindelse intervjuet hun ROSA, og vi gjorde rede for erfaringer og ble bedt om å komme med innspill på ulike utfordringer.

ROSA seminarer

ROSA arrangerte i 2010 to seminarer, vår og høst, for de 31 krisesentrene som tar i mot ofre for menneskehandel. Dette er i tråd med vårt mandat om å gi opplæring og bistå ansatte på krisesentrene som samarbeider med ROSA. På hvert av seminarene i 2010, deltok nær 50 ansatte fra hele landet. Tilbakemeldingen fra deltagerne var at dette var lærerikt og høyst relevant for deres arbeid med å bistå kvinner i ROSA på krisesenteret.

Våren 2010

Vi inviterte Anita Vårvik leder for Adora prosjektet til å fortelle om prosjektet. Det er et utdanningsprosjekt som er finansiert av Justis- og politidepartementet og Arbeid og velferdsdirektoratet, hvor kvinnene får utdanning i manikyr og make-up og opplæring i å starte en egen butikk. Sosionom Arne Randers Person ved PRO senteret kom og fortalte om hva PRO senteret er, hva de gjør og senterets historikk. I tillegg hadde vi invitert sykepleier Camilla Johannesen ved PRO senteret som møter kvinnene i en annen situasjon. Hun fortalte om hvilke helsebekymringer og helseproblemer kvinner i prostitusjonen har. I forbindelse med ny utlendingslov i 2010, inviterte vi bistandsadvokatene Silje Stenvaag og Ann Cathrin Marcussen til en gjennomgang av lovteksten og mulige konsekvenser lovendringen kan ha for våre brukere. Senere på dagen fikk vi testet kunnskapen i praksis ved svare på spørsmål i vår egen ROSA-quiz om utlendingsloven. Begge advokatene stilte som dommere, og de ansatte gav tilbakemelding om at dette var vanskelig men gøy.

Høsten 2010

I høstprogrammet hadde vi invitert psykolog Judith van der Weele, som snakket om: *”Hvordan kan vi best bistå traumatiserte kvinner i ROSA med vår ”norske forståelse” i møte med kvinner fra 38 ulike nasjonaliteter?”*. Van der Weele har arbeidet mange år hos Alternativ til Vold, og arbeider nå med et traumeprosjekt som heter “Sommerfuglkvinnen” i samarbeid med Annika With, kunst og uttrykksterapeut. Videre i programmet hadde vi fått tak i Nigeria eksperten Geir Skogseth, som arbeider hos Landinfo¹. Han gav oss ny og bredere innsikt om landet og menneskene i Nigeria. Hans oppdrag var å si noe om: *”Livet sør i*

---

¹ Landinfo publiserer egenproduserte notater, rapporter og responser, og mye informasjonen er innhentet under tjenestereiser til ulike land. Landinfo planlegger reiser aktivt med sine oppdragsgivere, som er UDI og UNE. Landinfo legger stor vekt på å innhente informasjon fra ulike typer kilder. Mer på: www.landinfo.no

Nigeria, spesielt områdene rundt byene Lagos og Benin City. Kort historikk, infrastruktur, overtro og kvinners stilling". Avslutningsvis i programmet hadde vi invitert politiet i de to store byene, for å gi oss kunnskap om sin arbeidssituasjon. Fra Hordaland møtte Politioverbetjentene i EXIT prosjektet Are Sangolt og Linda Ervik. De fikk i oppdrag å fortelle om andre utnyttelsesformer enn prostitusjon. *"Hordaland politidistriktets erfaringer med vinningskriminalitet som utnyttelsesform i menneskehandelen"*. Vi hadde også invitert STOP prosjektet for å snakke om arbeidet med en konkret sak. For STOP møtte Politioverbetjent Rune Sivertsen. Oppdraget var: *"Oslo politidistrikts erfaringer fra den første rettsaken hvor kvinner fra Nigeria er utnyttet i prostitusjon"*.

Internasjonale kontakter

ROSA ser at kontakt med hjelpeorganisasjoner i andre land er viktig for å utveksle kunnskap, informasjon, erfaringer og å bistå hverandre på tvers av grensene om nødvendig. Det globale aspektet ved denne formen for kriminalitet nødvendiggjør at man kjenner til hverandre og vet hvem man skal kontakte ved behov. Dette kan være aktuelt i saker hvor kvinner returneres til hjemlandet eller første asylland. For å kunne gi god nok informasjon til kvinnene, er det viktig at vi har relevant kunnskap om hvilke tiltak som finnes i de respektive land. Det er også viktig å delta i internasjonalt samarbeid som forsøker å bygge strukturer, rutiner og fremme rettigheter for ofre for menneskehandel uavhengig av deres nasjonalitet.

Amerikanske ambassaden

ROSA har siden oppstart av prosjektet har et godt samarbeid med den amerikanske ambassadens og den som er ansvarlig for Traficking In Persons (TIP) rapporten. USA har et sterkt fokus på menneskehandel både nasjonalt og internasjonalt via sine ambassader. De siste 6 årene har ambassaden valgt en person fra sitt land, til å delta på noe som kalles "International Visitor Leadership Program in Trafficking in Persons (IVLP)". IVLP er et program hvor utenlandske profesjonelle på et felt inviteres til å besøke USA og utveksle kunnskap. Målet er å arbeide med å skape en felles forståelse mellom USA og den andre nasjonen. Programmet er fullfinansiert av amerikanske myndigheter, og det er ikke mulig å søke om deltagelse, man kan kun bli invitert. I 2006 ble leder av ROSA, Unni Kiil, invitert til å delta som Norges representant. Da det er en ære å bli valgt ut, var gleden stor da Maya Brenna Nielsen hos ROSA i 2010 ble valgt ut til å delta i IVLP programmet. Da kun

utenlandske borgere kan inviteres, ble dessverre den ROSA- ansattes amerikanske statsborgerskap til hinder for deltagelse.

Foto: Andreas Lobben Smaaland

Internasjonale foredrag

Malmö, Sverige

ROSA ble invitert av Malmö kommune til å delta på et seminar for politi, lokale myndigheter og hjelpeapparatet. Vi informerte om vårt arbeid her i Norge.

Stockholm, Sverige

Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige, Roks, inviterte ROSA til et møte i forbindelse med oppstart av prosjekt Lilja. Dette prosjektet er inspirert av modellen til ROSA i Norge. Prosjekt Lilja er et tiltak i den svenske regeringens handlingsplan.. Prosjektet finansieres av “Regeringens handlingsplan mot prostitution och människohandel för sexuella ändamål” gjennom Länsstyrelsen i Stockholms län. Prosjekt Lilja skal arbeide med støtte, beskyttelse og trygg retur, krisesentrene i Sverige skal bistå med dette, for kvinner utsatt i

prostitusjon og menneskehandel for seksuelle formål. Prosjektet skal pågå i 2010, og er et samarbeid mellom Roks og Sveriges Kvinno- og tjejjourersriksforbund, SKR.

Stockholm, Sverige – Brottsoffermyndigheten

I første halvår av 2010 var ROSA igjen invitert av Brottsoffermyndighetene i Sverige til å komme og holde foredrag i Stockholm om vårt arbeid i Norge. Vi holdt tilsvarende tre forelesningsmoduler som vi også holdt høsten 2009. Anledningen var arbeidet med den svenske handlingsplanen mot menneskehandel og prostitusjon, hvor Brottsoffermyndighetene har fått i oppdrag å lære opp politi, migrasjonsmyndighetene, påtale og dommere innen rettsapparatet. Rapporten om undervisningen i Sverige heter "*Prostitution och människohandel för sexuella ändamål. Utbildningsprogram för ökad kunskap och bättre bemötande. Redovisning av ett regeringsuppdrag*". Se mer på:

www.brottsoffermyndigheten.se

Uppsala, Sverige – Council of Baltic Sea States

ROSA ble invitert til å delta i en paneldebatt i regi av Council of Baltic Sea States (CBSS) ved universitetet i Uppsala med tittelen "*Human trafficking: The Nexus between Research and Operative Work*". ROSA gjorde først rede for hvordan vi bistår og følger opp ofre for menneskehandel. Deretter var det en debatt om ulike perspektiver om forskning på menneskehandel og problemstillinger rundt det å samle sammenlignbare data. Mer fra debatten: www.cbss.org

Shumen og Sliven, Bulgaria – EØS finansiert prosjekt

ROSA deltok på et seminar i regi av bulgarske myndigheter og norske EØS finansieringsmidler. Deltagerne var politi og lokale myndigheter i Shumen og Sliven i Bulgaria. ROSA holdt innlegg om prosjektet og hvordan vi identifiserer mulige ofre for

menneskehandel. Seminaret var i forbindelse med et opplæringsprosjekt for politiet i Bulgaria.

East London, Sør Afrika – Masemanyane Women

ROSA holdt et tre dagers seminar for krisesenteransatte og lokale myndigheter, og snakket om identifisering og bistand av mulige ofre for menneskehandel. Vi presenterte ROSA-prosjektet, og gjorde rede for hvordan arbeidet i Norge er organisert. Herunder hvordan vi følger opp kvinnene på krisesentrene, samarbeider med politiet/oppfølging før og etter rettssaker. En annen viktig redegjørelse var å beskrive kvinnenens fysiske og psykiske helseskader som følge av å ha vært i en menneskehandelssituasjon til utnyttelse i prostitusjonen. Masemanyane Women er Krisesentersekretariatets søsterorganisasjon i Sør Afrika.

Puebla, Mexico – Coalition CATW -LA

21.-24. september 2010: Coalition Against Trafficking in Womens avdeling i Latin-Amerika avholdt en konferanse i Puebla, Mexico med representanter fra hele Latin-Amerika. Representanter fra organisasjoner, hjelpeapparat, forskere og parlamentarikere deltok. Dette var den andre latinamerikanske kongressen om menneskehandel og migrasjon. ROSA holdt foredrag om arbeidet mot menneskehandel i Norge, om ROSA-prosjektet og virkninger av sexkjøpsloven.

Riga, Latvia – Nordisk ministerråd

ROSA deltok på konferansen "Nordic Baltic Conference on Health Consequences of Sexual Trafficking and Obstacles for Health Care Access", hvor hovedparolen landene var samlet under lød: "STOP TRAFFICKING AND STAND FOR HEALTH!"

Konferansen ble avholdt i Riga og var et samarbeid mellom Marta senteret og Nordic School of Public Health, og målet med konferansen var å diskutere helsekonsekvenser ofre for menneskehandel får, og hvilken tilgang de har til hjelpeapparatet i de nordisk baltiske landene. Denne konferansen er en del av flere konferanser, hvor den første ble avholdt i Gøteborg, Sverige i 2009, hvor de diskuterte arbeidet med å kartlegge eksisterende kunnskap i de nordiske og baltiske landene.

Reykjavik, Island – Nordiske kvinner mot vold

ROSA holdt et innlegg under temaet “De nordiske tilbud til ofre for menneskehandel”. Fra Danmark kom Dorit Otzen og Vibeke Linskjold, fra Norge Mildrid Mikkelsen fra Rosa prosjektet, fra Sverige Mildred Hedberg/Eva Engmann fra prosjekt Lilja i Sverige, og Sigprúður Guðmundsdóttir fra Island.

Den andre dagen ved konferansen var internasjonal, og hadde flere kjente foredragsholdere. Det var ”Skotturnar” – en islandsk paraplyorganisasjon for 14 kvinneorganisasjoner som hadde ansvaret for denne konferansen. Æresgjest var FN's Spesial rapportør på “Violence against Women”, Ms. Rashida Manjoo. Mye positiv tilbakemelding fikk også Norges Justisminister, Knut Storberget som også holdt et innlegg på konferansen. Han er en av medlemmene i FN's Generalsekretær Ban Ki-Moons nettverk, som består av mannlige ledere som vil prioritere kampen mot menns vold mot kvinner i sitt arbeid. Tilstede var også professor Janice Raymond, en av de mest respekterte akademikerne på området, og Taina Bien Aime, executive director of EQUALITY NOW! "Grassroots activism to end women's rights violations".

Foto: Andreas Lobben Smaaland

Hospitering

I 2009 fikk vi etter eget initiativ mulighet til å hospitere hos politiet på Gardermoen. Det var meget lærerikt, og gav oss en større forståelse for deres arbeidssituasjon og utfordringene med å identifisere og bistå mulige ofre for menneskehandel. I 2010 rettet vi en forespørsel om hospitering hos politiet ved Oslo S. Bakgrunnen for vår henvendelse var ulike spørsmål vi satt med, da Oslo S. ofte blir nevnt som et møtested av kvinner vi samtaler med. Å få innblikk i deres arbeidsområde var interessant og nyttig, og gav oss ny informasjon som vi kan ha med oss i identifiseringssamtalene.

Møter

Møtevirksomhet, deltakelse i referanse- og ressursgrupper og foredragsvirksomhet tar mye av vår tid, men utadrettet virksomhet er viktig med tanke på å gi og få informasjon.

Faste møter:

- Referansegruppen KOM, se mer informasjon lengre ned.

- Inntaksgruppen Lauras Hus, se mer informasjon lengre ned.

Andre møter:

Møtevirksomheten til ROSA omhandler også enkeltmøter og oppfølgingsmøter med kvinner i prosjektet.

Vi reiser også og har møter på krisesentrene som tar i mot kvinner gjennom ROSA. Ofte bistår vi kvinner i møte med politi og advokat i forbindelse med avhør. Avhengig av hva kvinnene ønsker, så har ROSA også bistått i møter på sosialkontor, hos prostitusjonsgruppene, utlendingsmyndigheter, bosettingsmyndigheter og andre offentlige kontorer og private organisasjoner.

Referansegrupper

KOM

ROSA deltar i referansegruppen i Koordineringsenheten for menneskehandel i Politidirektoratet, KOM-prosjektet. KOM er et tiltak i regjeringens handlingsplan mot menneskehandel. ROSA er representert sammen med flere organisasjoner som arbeider i førstelinje med personer utsatt for menneskehandel. Formålet med referansegruppen er å gi rask og direkte tilbakemelding til de ansvarlige myndigheter i direktorater og departementer om utfordringer og problemstillinger knyttet til tematikken. Referater fra referansegruppen er unntatt offentlighet og sendes fortløpende direkte til en interdepartemental gruppe. KOM prosjektet er fra 2011 ikke lenger et prosjekt, men et permanent tiltak.

Lauras Hus

Lauras Hus er et bokollektiv i regi av Kirkens Bymisjon, som ROSA samarbeider tett med. Bokollektivet består av fem leiligheter, som er knyttet sammen med ett fellesareal. Huset er døgnbemannet, og de ansatte kan bistå beboerne med ulike problemstillinger. ROSA har erfaring med at kvinner som har bodd lenge på et krisesenter, er meget fornøyde med å flytte inn i Lauras Hus. Vi har lange ventelister i ROSA, med kvinner som ønsker å flytte inn i Lauras Hus.

ROSA sitter i inntaksgruppen til prosjektet Lauras Hus. Denne inntaksgruppen består foruten ROSA, av leder av Lauras Hus, nestleder på Nadheim og to representanter fra Grünerløkka sosialsenter i Oslo. Gruppen møtes en gang hver måned og etter behov.

”Kvinner i menneskehandelen”.

Som en del av prosjektet er det utarbeidet en nettutstilling ”Kvinner i ROSA”, med livshistoriene til elleve kvinner fra ti forskjellige land. Dette er historier om menneskehandel og prostitusjon sett med øynene til 12 kvinner. Fra 16. desember 2010 ble rapporten og nettsiden tilgjengelig på engelsk. Nettsiden er www.portretter.no. Ressursgruppen som har fulgt arbeidet og gitt råd og veiledning underveis, har bestått av: Maya Brenna Nielsen, informasjonsansvarlig ROSA, Solveig Dahl, psykiater, Nina Kristiansen, ansvarlig redaktør for www.forskning.no, Ragnhild Hennem, professor i rettsvitenskap og Tove Smaadahl, leder for Krisesentersekretariatet.

Reform

ROSA deltar også i en referansegruppe for prosjektet www.sexhandel.no som drives av Reform – ressursenter for menn, et tiltak i Regjeringens handlingsplan mot menneskehandel. Nettstedet, som betjenes av Reforms rådgivere, er finansiert av Barne- og likestillingsdepartementet (BLD). Dette er et diskusjonsforum for de som kjøper sex, potensielle sexkjøpere og allmennheten generelt. Nettstedet tilbyr også en nettbasert rådgivningstjeneste for de som ønsker samtale. I 2010 har det ikke vært noe møtevirksomhet.

ROSA på nett

Retriever Analyse er et medieovervåkingsprogram som Krisesentersekretariatet abonnerer på. Tallene for 2010 viser at ROSA sin hjemmeside www.rosa-help.no hadde 20 871 “Visits”, det vil si “Besøkende”, som viser hvor mange unike pc'er/brukere som faktisk besøker på nettstedet. ROSA hadde 179 820 “Hits”, det vil si “Treff”, som viser hvor mange sider som er besøkt på nettstedet. Vi får også oversikt over hvilke land som bruker våre nettsider. Figuren nedenfor viser til eksempel fra hvilke land “Besøkende” (Visits) kom fra når de leste våre nettsider i desember 2010. Hovedgruppen “Besøkende” er norske, men også amerikanske

“Besøkende” utgjør en stor gruppe. De øvrige landene registrert er Russland, Nederland, Sverige, Kina, England, Spania, Romania, og Tyrkia.

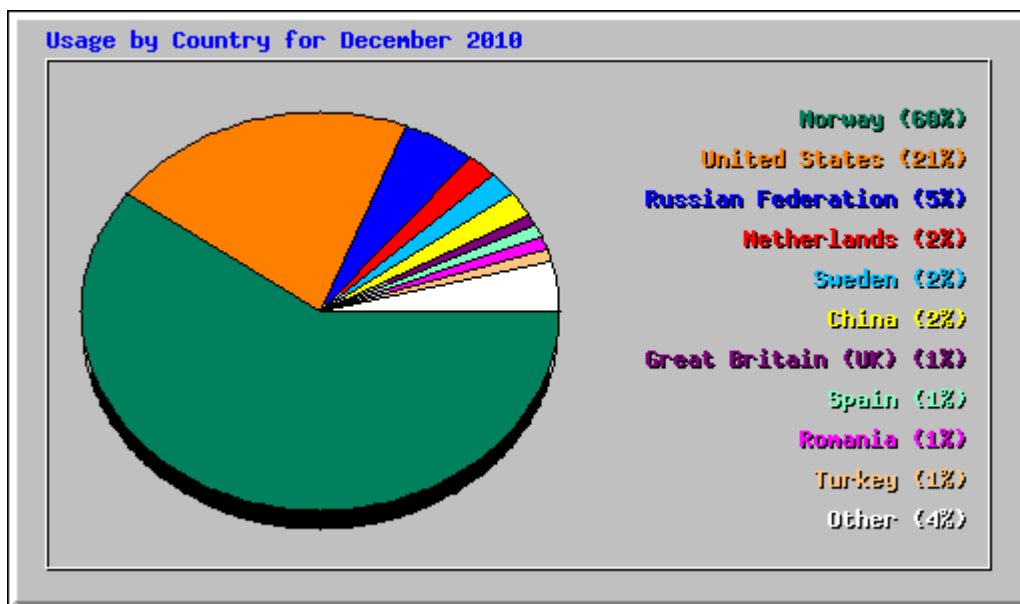

Foto: Andreas Lobben Smaaland

Samarbeid med andre instanser

ROSA og krisesentrene

ROSA er daglig i god og tett dialog på telefon og mail med cirka 50 ansatte på 31 krisesentre over hele landet. Henvendelsene gjelder ofte spørsmål om økonomiske og helserelevante rettigheter kvinnene har eller ikke har i forhold til regelverk i NAV og UDI. Andre henvendelser gjelder ofte de ansattes behov for råd og veiledning i forbindelse med oppfølging av beboere. I henhold til ROSA sitt mandat, så arrangerer ROSA seminar to ganger i året for ansatte på krisesentre som bistår kvinner i ROSA.

Det kan til tider være krevende å bistå sterkt traumatiserte kvinner i det daglige, ROSA opplever imidlertid at de ansattes brede erfaring og kunnskap med å håndtere ulike vanskelige situasjoner er høyst relevant. Tilbakemeldinger vi får av kvinnene som har bodd på de ulike sentrene er i all hovedsak positive. For mange blir ansatte på krisesenteret den nye familien,

og mange holder kontakt med senteret også etter at de er innvilget opphold i Norge og flyttet ut i egen bolig.

ROSA og Kirkens bymisjon

ROSA har et godt og tett samarbeid Kirkens Bymisjons oppsøkende prostitusjonsteam på gata og i leiligheter i Oslo, Bergen og i Stavanger. Den tillitten og kontakten de får etter mange års arbeid er en viktig forutsetning for at kvinnene skal tørre å ta i mot hjelp fra ROSA.

Overlapping av tillit blir viktig for ansatte på senteret som skal følge opp kvinner videre i ROSA. Nadheim, Kirkens Bymisjon i Oslo har innledet et samarbeid med Modum Bad om et kurs på enkel engelsk i traumehåndtering. Dette er et tilbud kvinner i ROSA ønskes velkommen til å benytte og har benyttet seg av. Kurset lærer kvinnene teknikker i å håndtere søvnproblemer og forstå ulike former for angst. Tilbudet er ikke ment for personer som har store behov for psykiatrisk hjelp.

ROSA og PRO senteret

ROSA har et godt samarbeid med PRO senteret, som er et tilbud til personer i prostitusjonen i Oslo. PRO senteret er et kommunalt lavterskeltilbud, som tilbyr gratis helseundersøkelse, mat og/eller samtale med sosionom. På samme måte som Nadheim, er den tillitten de ansatte får hos kvinnene viktig når de søker informasjon om hjelp. Statistikken for 2010 viser at Pro senteret har henvist flest kvinner til ROSA av alle henvisningsinstansene. Dette tolker vi som en bekreftelse på godt informasjonsarbeid hos PRO senteret og våres gode samarbeid.

ROSA og politiet

ROSA samarbeider mest med spesialgruppene i politiets avdeling for organisert kriminalitet i Oslo, STOP, og Bergen, EXIT. I tillegg har vi et godt samarbeid med Politiets Utlendingsenhet (PU), operativ utlendingsenhet i Oslo PD og politiet på Gardermoen flyplass.

ROSA opplever å ha et godt samarbeid med politiet også i 2010. Tallene for 2010 indikerer dog mindre samarbeid, ved at politiet kun er registrert med 5 henvendelser om mulige ofre til ROSA (figur 11). I 2010 har vi fått henvendelser fra politidistrikter langt fra storbyene om mulige menneskehandelsaker, hvor politiet er kjent med ROSA sitt arbeid og trenger mer informasjon om hvordan vi kan bistå. ROSA opplever at det veldig positivt at politiet utenfor

de store byene også er kjent med vår rolle, spesielt med tanke på at vi forholder oss til ofre for en mobil organisert kriminalitet. Vi har i 2010 kommet i kontakt med kvinner, hvor utnyttelsessituasjonen har oppstått i Norge. Dette betyr at vi må begynne se på muligheten for at det kan finnes mulig ofre som er utsatt for intern menneskehandel også.

ROSA og KOM prosjektet

KOM prosjektet er en forkortelse for Koordineringsenheten for ofre for menneskehandel. Det er et tiltak i regjeringens handlingsplan, og er lokalisert hos Politidirektoratet. KOM prosjektets rolle er å koordinere de ulike etater i møte med alle former for menneskehandel og være en nasjonal rapportør på menneskehandel for Norge. KOM sin rolle som kunnskap - og informasjonsformidler er viktig for ROSA sitt arbeid. ROSA deltar i referansegruppen hos KOM sammen med andre aktører i førstelinje arbeidet mot menneskehandel, hvor vi melder inn aktuelle problemstillinger. Dette er problemstillinger som meldes videre oppover i systemet til de ansvarlige departementer og politikere i regjeringen.

ROSA og IOM

ROSA har et godt samarbeid med IOM Norge og prosjektet "Frivillig retur og reintegreringsassistanse til ofre for menneskehandel". I 2010 var det fem kvinner som ønsket informasjon om retur, men ingen av de fem valgte å returnere.

Det er Justisdepartementet som i den nye handlingsplanen har ansvaret for å finansiere IOM's retur og reintegreringsprosjekt for ofre for menneskehandel. I tråd med Handlingsplanene skal dette prosjektet etablere en mekanisme som skal sikre verdig og trygg retur av ofre for menneskehandel, samt tilby reintegrering, rehabilitering og oppfølging i hjemlandet. ROSA erfarer også i 2010 at det å samtale med kvinnene om retur er en komplisert og tidskrevende prosess. Det vi kan tilby kvinnene er hva prosjektet lover; en velordnet, human og verdig retur til hjemlandet hvor målet er å styrke ofrenes stilling ved å tilby redskap som skal gjøre det lettere å klare seg på egenhånd i hjemlandet og redusere sårbarhet og mottakelighet til å bli utsatt for ny menneskehandel.

Om kvinnene bor i østlandsområdet tilbyr vi dem en samtale med ansvarlig person hos IOM, slik at de kan se bilder fra krisesentre i hjemlandet, og for å stille spørsmål de har rundt en

eventuell retur direkte til IOM. Kvinner i ROSA med for lang reisevei til Oslo, får ikke dette samtaletilbudet annet enn per telefon.

Vi håper at IOM sitt informasjonsarbeid i 2011 kan utvides slik at kvinner i ROSA som bor i andre deler av landet også får muligheten til å ha en samtale, ansikt til ansikt med en IOM ansatt om frivillig retur. Dette fordi en retursamtale handler mye om tillit, og god kunnskap om hva det innebærer å ta i mot et tilbud om frivillig retur. Tilbakemeldingene ROSA får fra ansatte på krisesentrene, er at retursamtaler er å gi komplisert informasjon. De mener derfor at IOM bør være de ansvarlige for å gi kvinnene mest mulig korrekt informasjon.

Foto: Andreas Lobben Smaaland

ROSA og Utlendingsdirektoratet (UDI)

ROSA fikk ved oppstart av prosjektet, av tidligere Arbeids- og inkluderingsdepartementet (AID), som da var ansvarlige for UDI, tillatelse til å fungere som en driftsoperatør for

alternative mottaksplasser. Det er en avtale som innebærer at personer i ROSA med asylsøkerstatus, får ivaretatt alle sine rettigheter i UDI systemet av ROSA.

I 2010 har ROSA fått et større ansvar for kvinnene i avtalen med UDI, noe som innebærer et byråkratisk merarbeid for ROSA. Det er Region og mottaksavdelingen (RMA) som er ROSA sin kontakt i UDI.

Andre avdelinger i UDI som ROSA samarbeider bra med er asylavdelingen (ASA) og avdeling for faglig koordinering og utvikling (FKU).

ROSA har også i 2010 vært invitert til å holde innlegg og delta i fagmøter med i ulike avdelinger i UDI. Dette synes vi er positivt og vi opplever det som meget nyttig. Både fordi ROSA prosjektet blir bedre kjent hos ansatte i UDI, men også for at vi kan få informasjon og kunnskap om hvordan saksbehandlere i UDI arbeider og forstår. Mer og bedre kunnskap om hverandres oppgaver og ansvarsområder, gir oss bedre forutsetninger til å diskutere kompliserte menneskehandelsaker og utfordringene i identifiseringsarbeidet. Et godt samarbeid bidrar også til gjensidig tillit og god kommunikasjon mellom oss og UDI, noe som er helt nødvendig i arbeidet med å identifisere og bistå ofre for menneskehandel.

ROSA og Utlendingsnemda (UNE)

UNE er siste klageinstans for søkere som har fått avslag på søknad om opphold i Norge. ROSA har under tiden fått flere henvendelser fra UNE vedrørende kvinner som har mottatt vår bistand. I de sakene hvor vi kan bistå med tilleggsinformasjon i kvinnens sak gjør vi selvfølgelig det med samtykke fra kvinnene selv. ROSA opplever det som meget positivt at UNE innhenter slik tilleggsinformasjon om kvinner i ROSA, da de ofte har kompliserte historier.

ROSA og ADORA

Krisesentersekretariatet har i samarbeid med TL-design søkt og fått midler fra Justisdepartementets 10 millioner pott for tiltak som skal hjelpe kvinner og menn ut av prostitusjonen. Dette tilbudet om utdanning i negledesign og make-up for kvinner utsatt for menneskehandel i regi av ROSA, har vært en stor suksess. Kvinnene forteller selv hvordan mestringfølelsen styrkes ved det å kunne lære et håndverk, og motta et diplom på gjennomført utdanning. Denne utdannelsen er et ledd, rundt tanken om å gi kvinnene en

verdige retur til hjemland. Utdannelsen, som er offentlig godkjent av Lånekassen, er tilpasset oppholdet i Norge gjennom inndelinger i moduler à seks måneder.

ROSA og Soroptimistene

ROSA har hatt et godt samarbeid med Soroptimistene i Oslo, og vi har også i 2010 mottatt klesgaver fra organisasjonen. Soroptimist International (SI) er en frivillig internasjonal organisasjon som består av yrkesaktive kvinner. I samarbeidet med ROSA har Soroptimistene bidratt med å gi innhold til våre ”startpakker”. Dette er ryggsekker vi gir kvinner som ønsker å ta i mot et tilbud om et trygt oppholdssted i regi av ROSA. Innholdet i sekkene er toalettartikler, undertøy og treningstøy.

Kommentert statistikk for 2010

Vi vil innledningsvis gjøre oppmerksom på at tallene registrert i statistikken kun gjelder kvinner over 18 år, selv om vi i 2010 også har kommet i kontakt med jenter vi antar er under 18 år. Vi har i 2010 fått henvendelser fra 9 menn som ber om hjelp. Vi vil av praktiske årsaker allikevel omtale alle i statistikken som kvinner.

Kommer ROSA i kontakt med antatte mindreårige, er rutine at vi kontakter barnevernsvakten, som overtar ansvaret for de aktuelle personene.

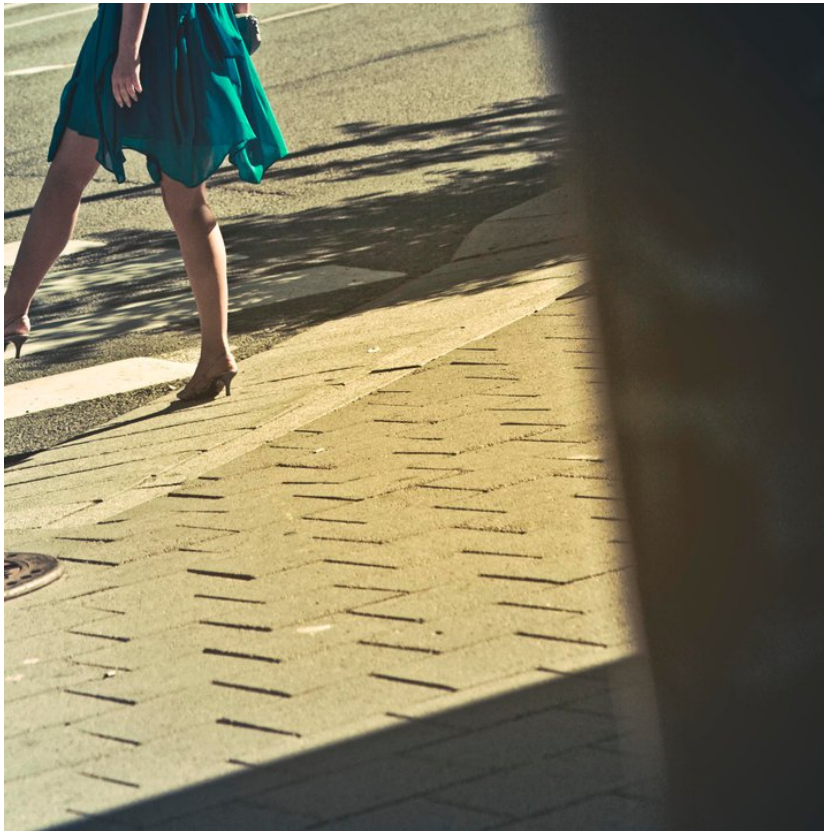

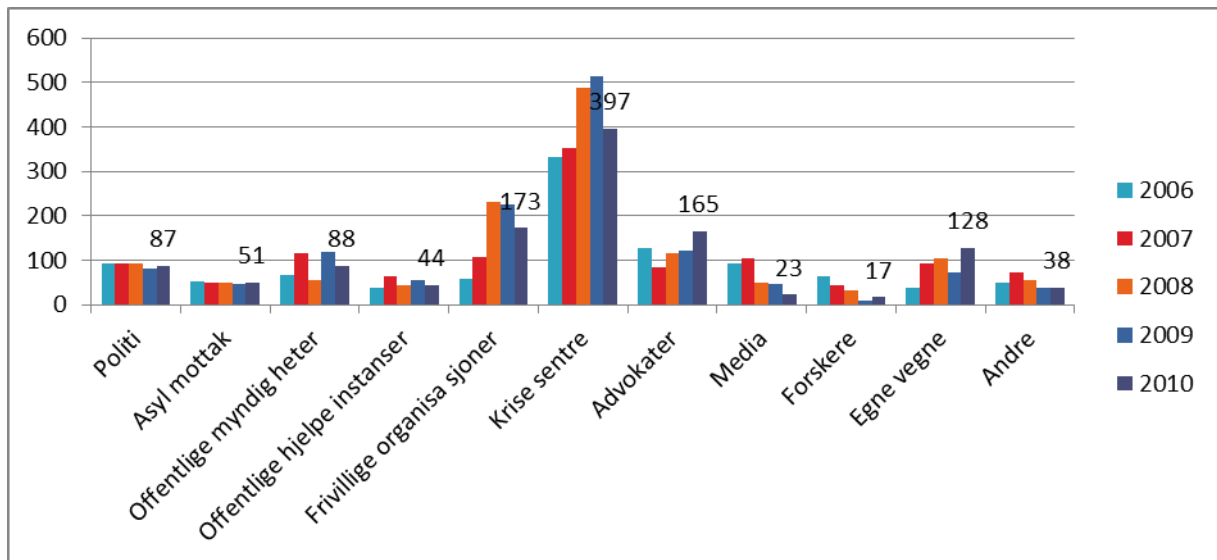
Foto: Andreas Lobben Smaaland

Telefonhenvendelser

ROSA har en døgnåpen telefon og nummeret er **22 33 11 60**.

På dagtid betjenes nummeret av de to ansatte. På kveldstid, natt, helger og helligdager er det Oslo krisesenter som betjener telefonen. Oslo krisesenter fører ikke statistikk på henvendelser, slik at tallene over totale henvendelser derfor vil være mangelfull. I 2010 fikk vi et trådløst sentralbord, noe som innebærer at henvendelser gjøres til de ansattes mobiltelefoner. Da flere

av henvendelsene kommer utenom ordinær arbeidstid, blir dette ofte glemt registrert. Til tross for noe underrapportering gir statistikken likevel et bilde av aktiviteten på telefonen.

Figure 1: Telefonhenvendelser

Kommentarer:

Henvendelsesstatistikken i for 2010 viser ingen store endringer fra tidligere år. Også i 2010 er de fleste henvendelsene fra de ansatte ved kritesentrene. I hovedsak vil det være kontaktpersonen til kvinnen som har spørsmål eller problemstillinger relatert til økonomi, utlendingssak, skole, politisak og helse- og sosialrettigheter for kvinnene som bor på kritesentrene i regi av ROSA. I 2010 tar kvinnene i større grad en tidligere kontakt på egne vegne når de har spørsmål om sin egen sak.

Kategorien "offentlige hjelpeinstanser" gjelder henvendelser fra ulike NAV kontor, barnevern, sykehus og legevakt. Henvendelsene fra denne gruppen gjelder oftest spørsmål om ROSA, i sammenheng med at de har kommet i kontakt med en person som bor i regi av ROSA. Spørsmål som ofte stilles er: "hva gjør denne kvinnen i vår kommune", "hvilke rettigheter har hun" og "hvem skal betale for denne tjenesten". I forbindelse med at ROSA nå benytter seg av 31 ulike kritesentre, så er de igjen tilknyttet 31 NAV kontorer, 31 barnevern og 31 ulike kommunale helsetilbud. ROSA sitt arbeid med å informere og samtale med saksbehandlere i de ulike instanser er ofte tidkrevende.

Kategorien ”Frivillige organisasjoner” består hovedsakelig av de oppsøkende prostitusjonsgruppene i storbyene Oslo, Bergen, Stavanger og Kristiansand.

Årsak til telefonhenvendelsen

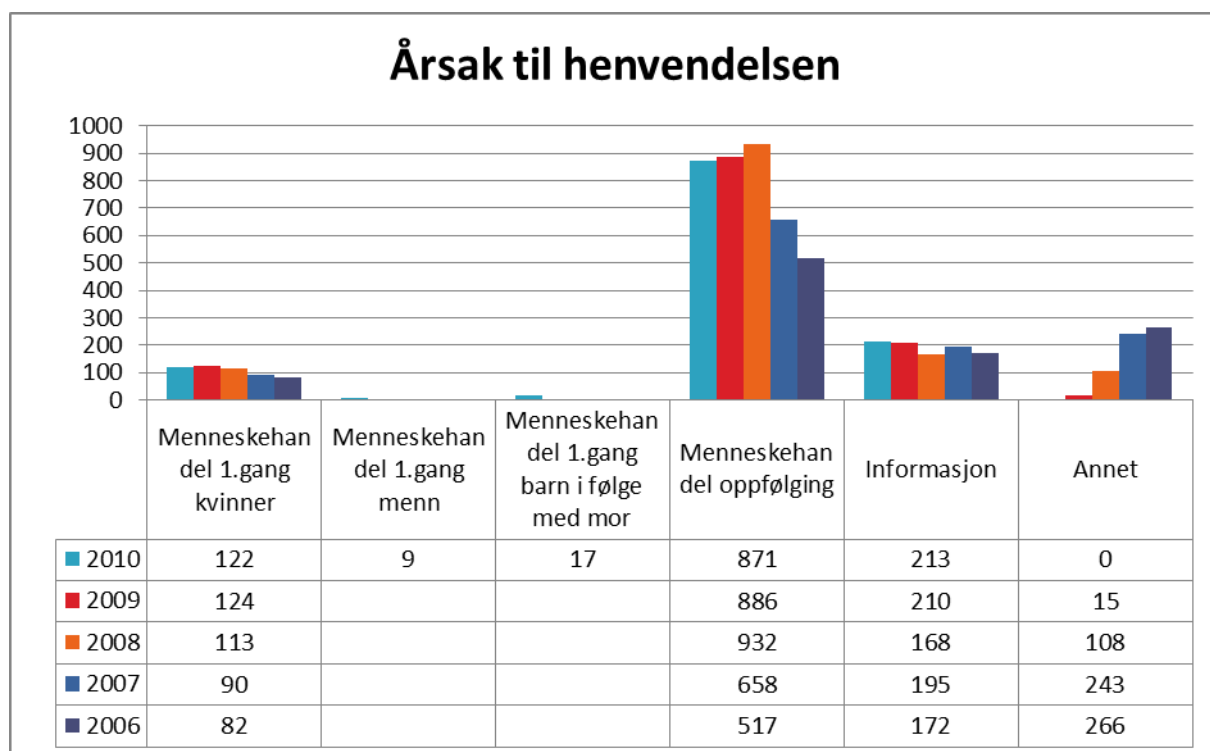

Figure 2

Kommentarer:

I denne figuren har vi forsøkt å sortere hva henvendelsene gjelder i ulike kategorier.

Mest interessant er kategorien ”Menneskehandel 1.ste gang”. Dette er henvendelser direkte fra en kvinne eller indirekte fra en person som uttrykker bekymring for at en person kan være utsatt for menneskehandel. Når vi mottar slike henvendelser, kan de være anonyme. Dette betyr at vi kun registrerer nasjonalitet og kjønn. Derfor må man ta forbehold om at tallene i denne registreringen kan innebære at flere personer ringer inn bekymring om en kvinne, og dette tallet kan derfor være høyere enn faktisk antall personer det meldes bekymring om.

Når det gjelder møter med kvinner som henvender seg til oss direkte, har vi erfart at våre små blå visittkort med teksten ”Do you need help? Call 22 33 11 60” og vår veileder ”Veiviser til assistanse” blir lest. Vi har delt de ut til prostitusjonsenhetene, politienheter, sykehus og asylmottak. I tillegg gir ansatte i intervjuenheten hos UDI også ut våre blå kort i asylintervjuet, om de er bekymret for personen.

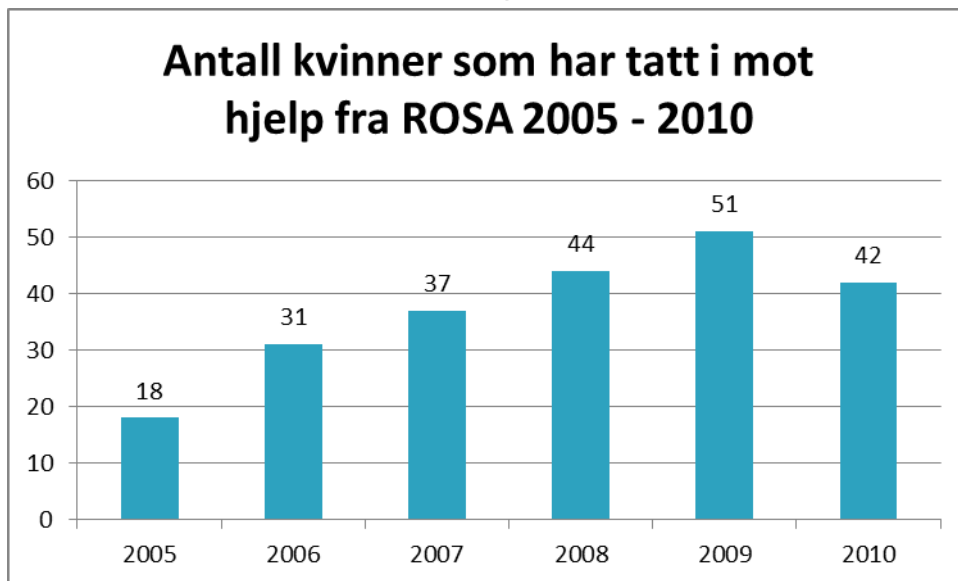
Vi ser at i 2010 kom det 131 førstegangshenvendelser fra eller på vegne av personer som antas å være ofre for menneskehandel. Det er nok en økning fra de foregående årene. Vi har fortsatt tro på at dette betyr at ROSA blir mer kjent som et hjelpetilbud, og ikke nødvendigvis at det blir flere utsatte personer selv om dette også er en mulighet. Vi tror det er store mørketall når det gjelder identifisering av mulige ofre for menneskehandel.

Kategorien ”menneskehandel oppfølging” er henvendelser vedrørende personer som er i kontakt med ROSA, både kvinner som mottar hjelp på et krisesenter og tidligere beboere. De fleste henvendelsene i denne kategorien kommer fra krisesentrene. Henvendelsene gjelder i hovedsak spørsmål og problemer relatert til rettigheter rundt økonomi og helse for kvinnene som bor på krisesentrene i regi av ROSA.

Kategorien ”menneskehandel oppfølging”, er fortsatt høy. En faktor er kvinner med lang botid. De vil over tid endre oppholdsstatus, og hver gang oppholdsstatus endres, endres også kvinnenens rettigheter. ROSA bruker mye tid på å informere og svare på spørsmål fra kontaktpersonene til kvinnen om de ulike rettighetene avhengig av status.

Kategorien ”Annet” er saker som berører annen type voldsproblematikk, spørsmål om opphold som ikke har med menneskehandel å gjøre, eventuelt andre spørsmål fra personer i en vanskelig livssituasjon. Forklaringen på at denne kategorien minker kan være at ROSA er blitt mer kjent som en organisasjon som bistår ofre for menneskehandel, og slik i større grad unngår andre henvendelser.

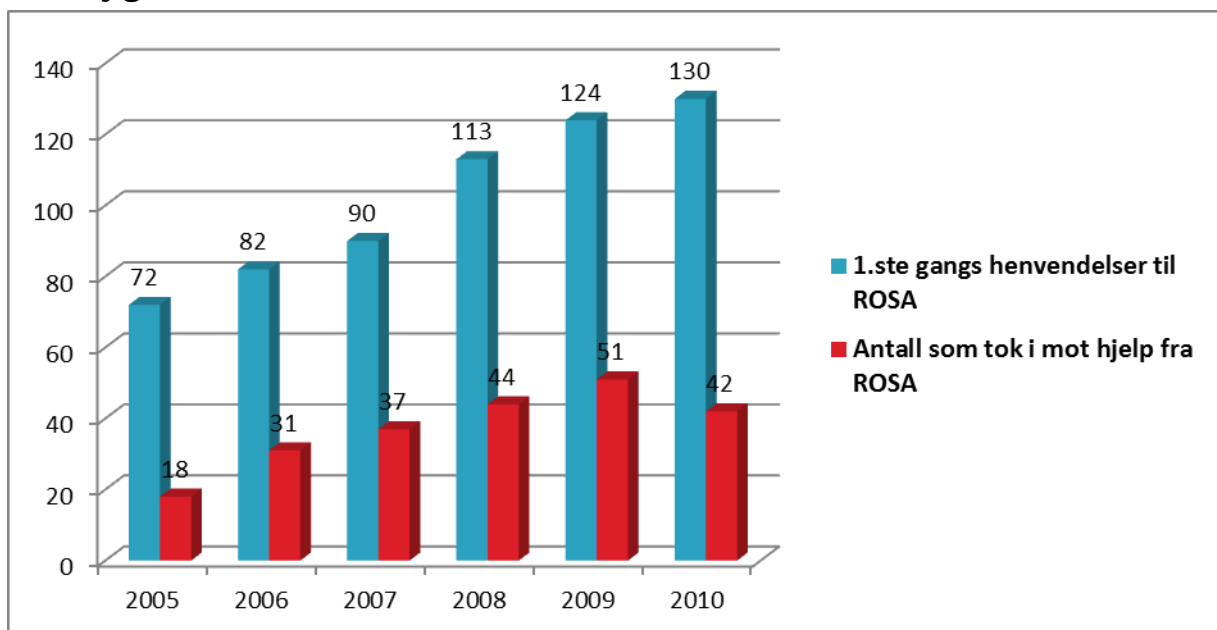
Antall kvinner henvist til trygt bosted

Figure 3

Hvis vi sammenligner antall kvinner som har tatt i mot bistand på trygt bosted i løpet av prosjektperioden ser vi at det er en gradvis økning av kvinner som tar i mot hjelp frem til 2009. 2010 viser en nedgang på 9 personer. Årsaken til denne nedgangen har vi ikke grunnlag for å si noe om.

Forholdet mellom antall henvendelser og antallet som mottok tilbud om trygt bosted

Figure 4

Kommentarer:

Antallet førstegangshenvendelser har økt i perioden 2005 til 2010. Figuren på forrige side viser en nedgang i antallet som tok i mot bistand fra ROSA fra 2009 til 2010.

Det er igjen viktig å gjøre oppmerksom på at tallene for førstegangshenvendelser kun registrerer nasjonalitet og henvendelsesinstans, av hensyn til anonymiteten til den det gjelder. Tallene for førstegangshenvendelser kan derfor omhandle samme person flere ganger. Antallet registrerte som tar i mot hjelp vil ikke være utsatt for dobbelt registreringer, da vi registrerer fullt navn og DUF -nummer² på hver person.

Den prosentvise andelen som tar i mot hjelp fra ROSA viser en nedgang i antall personer som tar i mot hjelp i 2010. Ved å omgjøre tallene til prosent, ser vi at det er små variasjoner i andelen kvinner som tar i mot hjelp for hvert år. På bakgrunn av usikre tall ved førstegangshenvendelser, og små variasjoner i andelen som tar i mot hjelp, er det vanskelig for oss å forklare årsaker til at andelen er 32,3 % i 2010.

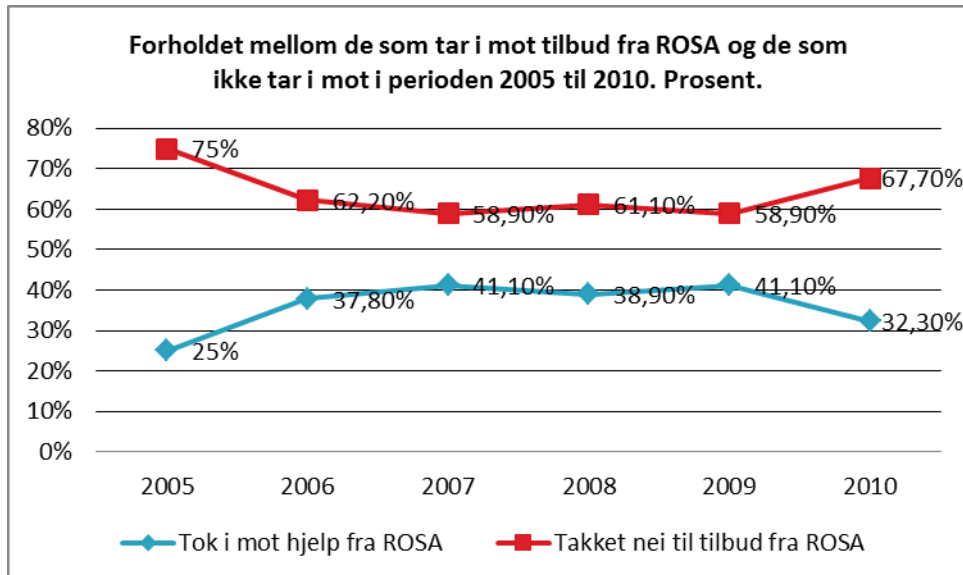

Figure 5

² Et DUF-nummer er et registreringsnummer utenlandske personer i Norge blir tildelt i Datasystemet for utlendinger og flyktninger (DUF). Det erstatter ikke et personnummer.

Årsakene til at kvinner ikke tar i mot hjelp

Hvert år sitter vi igjen med det store spørsmålet, om hvorfor ikke flere kvinner tar i mot hjelp fra ROSA. Det er vår erfaring at når kvinnene takker nei til å motta vår hjelp, har de flere grunner til dette.

De fleste kvinnene frykter trusler og represalier om de ikke betaler sin gjeld til bakmennene. Den økonomiske støtten man mottar når man tar i mot hjelp, gjør det ikke mulig å sende penger og nedbetale gjeld. De fleste kvinnene spør om vi kan hjelpe dem med å skaffe en jobb, slik at de kan tjene penger og betale tilbake gjeld på den måten. ROSA kan imidlertid ikke tilby kvinnene arbeid.

Mange er også usikre og engstelige for å søke om refleksjonsperiode, og spør ofte hva som skjer etter de seks månedene dette oppholdet varer. Vi informerer da om mulighetene til å anmelde bakmenn og bidra i etterforskning sammen med politiet. Mange er redde, og ser ikke anmeldelse som et alternativ. De frykter trusler mot seg og familien i hjemlandet, særlig kvinner med små barn i hjemlandet. Den psykiske volden gjennom trusler mot deres familiemedlemmer, gjør at mange ikke tør eller ser det som mulig å bryte ut. Flere av kvinnene har heller ikke tillit til at den hjelpen vi har å tilby er god nok, eller at vi kan tilby reell beskyttelse. Ofte hører vi kvinnene si at; “dere vet ikke hvem disse menneskene er og hva de kan gjøre....de er farlige....og de vil finne meg uansett”.

Erfaringene våre her i Norge er ikke unike når det gjelder kvinner som ikke kan, tør eller vil ta imot hjelp. Forsker Anette Brunovskis, ved FAFO, har i sin rapport ”*Leaving the past behind? When victims of trafficking decline assistance*”, intervjuet kvinner i de baltiske land om hvorfor de *ikke* tar i mot hjelp. Hun finner at det er tre viktige faktorer som spiller inn, når vi skal forstå hvorfor ofre for menneskehandel ikke tar i mot hjelp. Tillit (tør), konkrete hindringer (kan) og tilbudets innhold (vil).

Når det gjelder tilbudet ROSA gir om et trygt oppholdssted, så er det mange av kvinnene som kun ønsker hjelp om den befinner seg i Oslo. Vi har lenge stilt oss undrende til kravet om å bo i Oslo, og har funnet ut at tilgangen til importerte matvarer fra Afrika og Asia spiller en viktig rolle. En annen ting er at mange tror at vi sender dem til fattige strøk, når vi tilbyr plass på et krisesenter utenfor storbyen. Kvinnene har fortalt oss at i land de kommer fra, så bor de rike i byen og de fattige på landsbygda. Når kvinnene likevel tar i mot et tilbud på et senter utenfor

Oslo, får vi som oftest meget positive tilbakemeldinger etter kort tid. Vi ser også at kvinner som får innvilget opphold i Norge, ønsker å søke om bosetting i nærheten av krisesenteret de har bodd.

Alder på kvinnene som tok i mot bistand

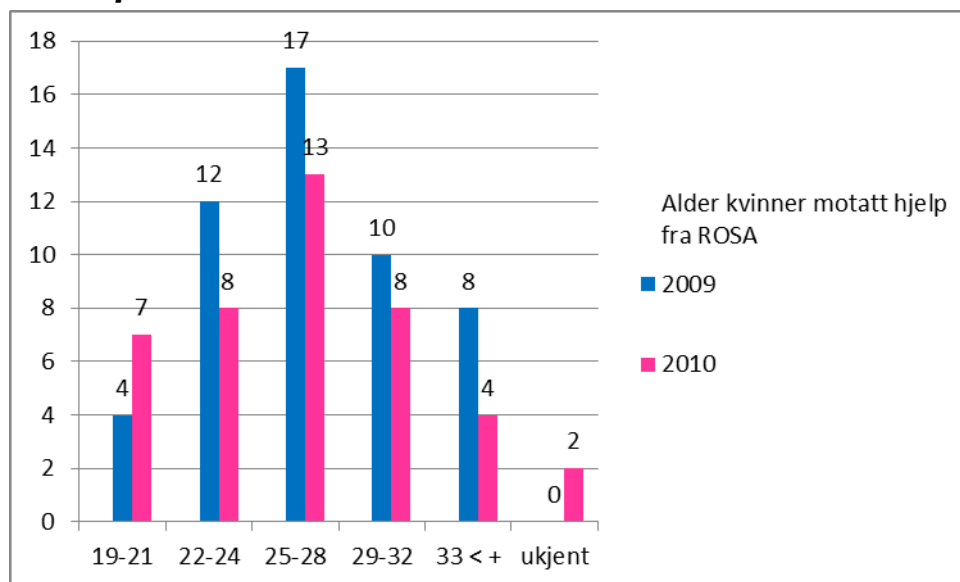

Figure 6

Kommentarer:

Oversikten viser at kvinner under 29 år fortsatt utgjør den største aldersgruppen av de som tar i mot hjelp fra ROSA. I 2010 var den yngste 17 år og den eldste 44 år. Når det gjelder alder er dette tall som også er forbundet med en viss usikkerhet da mange av kvinnene har falske papirer eller ingen papirer. I de situasjonene hvor kvinnene oppgir å være under 18 år eller ROSA har mistanke om at kvinnen er mindreårig til tross for identitetsdokumenter, kontakter vi barnevernvakten.

Vi kan ikke på bakgrunn av våre tall si om det er en generell økning av yngre kvinner, men vi ser i 2010, at aldersgruppen 19 – 21 år har økt fra i fjor. Kvinner vi samtaler med forteller oss at de får større pågang, om de oppgir på nettstedene at de er yngre enn de faktisk er.

Registrert nasjonalitet på personer ved telefonhenvendelser

Figure 7

Kommentarer:

Her registrerer vi nasjonalitet som blir oppgitt til oss på telefonen eller som personen oppgir selv. Vi sjekker derfor ikke nærmere om de er fra det oppgitte landet. I 2010 var det totalt 131

førstegangshenvendelser vedrørende personer identifisert som mulig ofre for menneskehandel. Disse representerer tilsammen 32 nasjonaliteter og fire verdensdeler. Likevel ser vi at i 2010, som i de foregående årene at den største gruppen kvinner kommer fra Nigeria. Det er likevel viktig å ikke forstå menneskehandel som et problem som bare gjelder personer fra Nigeria. Vi ser at det varierer hvilke nasjonaliteter vi møter på for hvert år. I 2010 var den nest største gruppen vi fikk henvendelser om var personer fra Romania. Se diagrammet nedenfor hvor henvendelsene er inndelt etter kontinent.

Inndeling etter kontinent

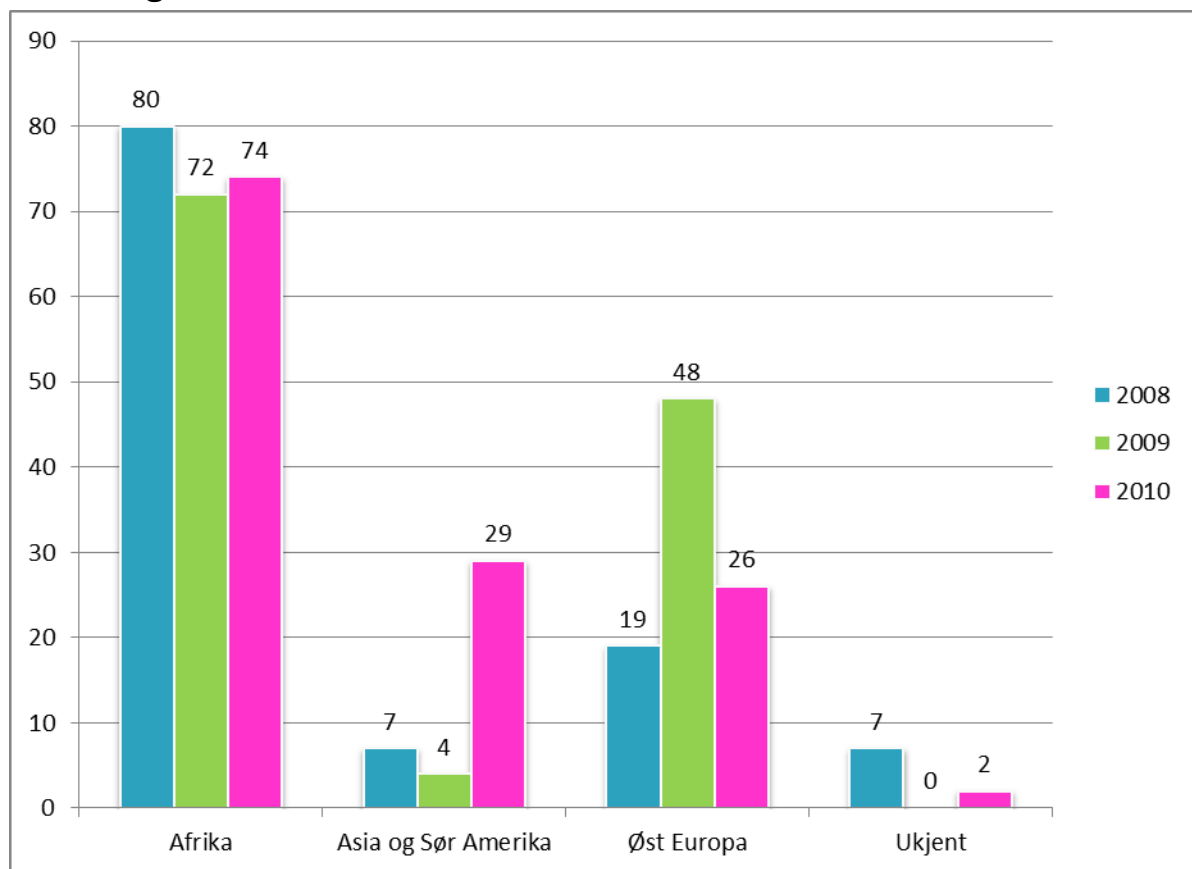

Figure 8

Kommentarer:

Vi har delt inn nasjonalitetene vi kom i kontakt med i 2008, 2009 og 2010 etter kontinent, og ser da noen andre inndelinger. Kvinner fra Afrika utgjør i 2010 fortsatt den største gruppen. Men mer oppsiktsvekkende er økningen av kvinner fra Asia og Sør Amerika, fra 4 personer i 2009 til 29 i 2010. Innad i denne gruppen med størst økning, fordeler det seg slik: 7 kvinner fra Midt-Østen, 8 kvinner fra Sør-Amerika og 14 fra Asia. Kvinner fra Øst Europa viser i 2010 en nedgang fra 2009. Vi kan ikke forklare endringer i nasjonalitetene fra år til år. Men vi

vet at årsaken til at kontakten med kvinner fra Sør-Amerika er blitt styrket i 2010, har sammenheng med den ene ROSA ansattes språkferdigheter i spansk og portugisisk. Kvinner fra Sør-Amerika på innemarkedet i Norge forteller at de har kontakt med hverandre. De oppgir at de har blitt fortalt av kvinner som har tatt i mot hjelp av oss, at ROSA kan bistå kvinnene på spansk. Vår erfaring med kvinner som snakker engelsk, spansk og portugisisk, er at innledende samtaler uten tolk, skaper en mindre formell setting. Det igjen, gjør det enklere å samtale om de vanskelige tingene. En mer detaljert historie gir oss bedre muligheter til å identifisere hun/han som offer for menneskehandel.

Foto: Andreas Lobben Smaaland

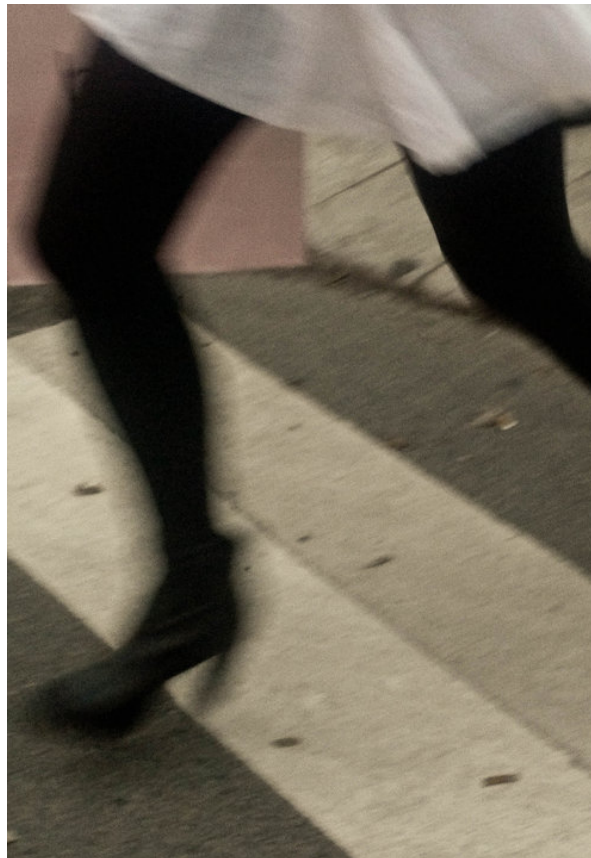
Nasjonalitet på kvinner som har tatt i mot bistand

Figure 9

Kommentarer:

Det er viktig å huske at vi har et lite tallmateriale, og det er ikke mulig å lage noen trender eller analyser om årsakene til endringene i nasjonaliteter vi møter. I figur 8 ser vi at det er svært ulike nasjonaliteter som tar i mot hjelp i 2010, og at nasjonalitetene varierer fra året før. I 2010 er den største gruppen vi bistår, fra Nigeria, men det er også en økning fra landene Filipinene, Ghana og Etiopia.

Foto: Andreas Lobben Smaaland

Antall kvinner som er gravide og/eller har med seg barn

Figure 10

Kommentarer:

I 2008 så vi en markant endring fra 2007 i antall kvinner som var gravide ved henvendelse til ROSA. Dette tallet har holdt seg stabilt i 2009 og 2010. Kvinnene som henvender seg er mellom 3 og 8 måneder ut i svangerskapet. Kun et fåtall av kvinnene oppgir en kjent far. De av kvinnene som oppgir hvem som er far, forteller at det er en kjæreste de ikke vet hvor er eller har sett på lenge. Ofte er dette en mann med samme nasjonalitet som dem selv. Andre forteller at far må være en kunde i Italia, Spania eller Norge. Noen oppgir at barnet er et resultat av voldtekt, og deres manglende mulighet eller ønske om å utføre en abort.

I fra 2008 til 2009 så vi en stor endring i antallet kvinner som henvendte seg til ROSA som hadde med seg barn. I 2010 ser vi at 8 kvinner hadde med seg ett eller flere barn. Noen av kvinnene som hadde med seg barn, var også gravide igjen. Barnas alder varierer mellom 1 år og 12 år. Barna vi møter snakker ofte sitt morsmål i tillegg til et annet europeisk språk, oftest italiensk eller spansk. Enkelte av barna er aggressive overfor oss hjelpere, mens andre ser ut til å være godt vant med å vente mens vi samtaler med mor. Enkelte av barna har en adferd som kan betegnes som seksualisert og voksen for sin alder.

Vi ser også en økning av kvinner som oppgir at de har barn i hjemlandet i 2010. Alderen på barna i hjemlandet oppgis å være mellom 2 og 11 år.

Oppsummert for perioden 2007 til 2010 ser vi at ROSA har bistått 35 kvinner som var gravide ved henvendelse. For samme periode har vi bistått 21 kvinner som hadde med seg ett eller flere barn. 21 kvinner oppgir i samme periode at de har barn i hjemlandet.

Hvem henviste kvinnene

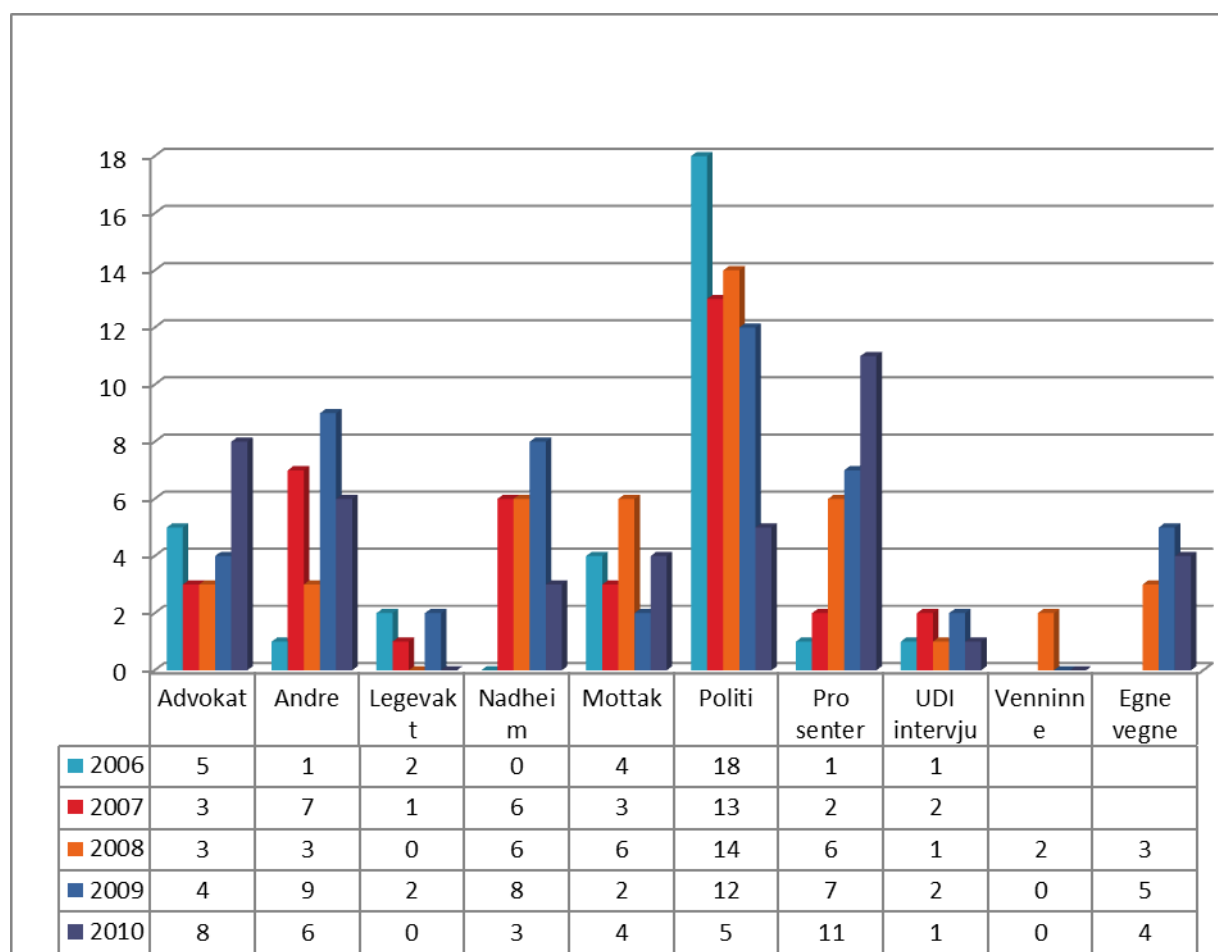

Figure 11

Kommentarer:

Vi i ROSA arbeider ikke oppsøkende blant kvinner i prostitusjonen, slik som prostitusjonsgruppene i storbyene gjør. ROSA bistår heller ikke kvinnene i den praktiske hverdagen, slik krisesentrene gjør. Vi mottar henvisninger fra de som møter kvinnene først, og om kvinnen ønsker har vi en samtale med henne. I denne samtalen finner vi om det er indikasjoner på at hun kan identifiseres som utsatt for menneskehandel. I en slik samtale vil

ofte kvinnene snakke om sin vanskelige situasjon og motta informasjon om hva slags hjelp de kan få. Alle kvinnene vi har møtt beskriver et hardt liv i prostitusjonen, og vanskelighetene med å komme ut. Alle ønsker å komme seg ut/vekk og ber ofte om hjelp til å skaffe hva de selv kaller ”en anstendig jobb”. De er ofte slitne, redde og opplever sin situasjon som helt håpløs. De fleste forteller om grov vold, voldtekter, sykdommer, graviditeter, trusler og umenneskelige boforhold.

De fleste frykter for familien om de bryter med miljøet og tar i mot vår hjelp. Presset fra familien om å sende penger hjem er også stort. Spørsmål som berører økonomi er derfor noe de fleste er opptatt av.

Henvisninger fra politiet har ofte sammenheng med kontroll av dokumenter eller andre aksjoner. I tilfeller hvor politiet henviser en kvinne til ROSA, vil hennes tilstand ofte være preget av pågripelsen. I 2010 ser vi at antallet henvisninger fra politiet er gått drastisk ned fra de foregående årene. Vi har ingen forklaring på årsaken til denne endringen.

Derimot ser vi at det er en økning av henvisninger til ROSA fra prostitusjonsgruppene, som møter kvinnene på gatene og i leiligheter. Samtalene ROSA har med kvinner som er henvist av de oppsøkende tjenestene er preget av en helt annen ro. Dette har sammenheng med at prostitusjonsgruppene jobber jevnt over flere år med å skape tillitt hos kvinnene. Den tilliten er veldig viktig for ROSA når vi informerer om hjelp til å bryte med miljøet. Et godt samarbeid er derfor utrolig viktig, for å tilby kvinnene den beste hjelpen.

Botid i ROSA

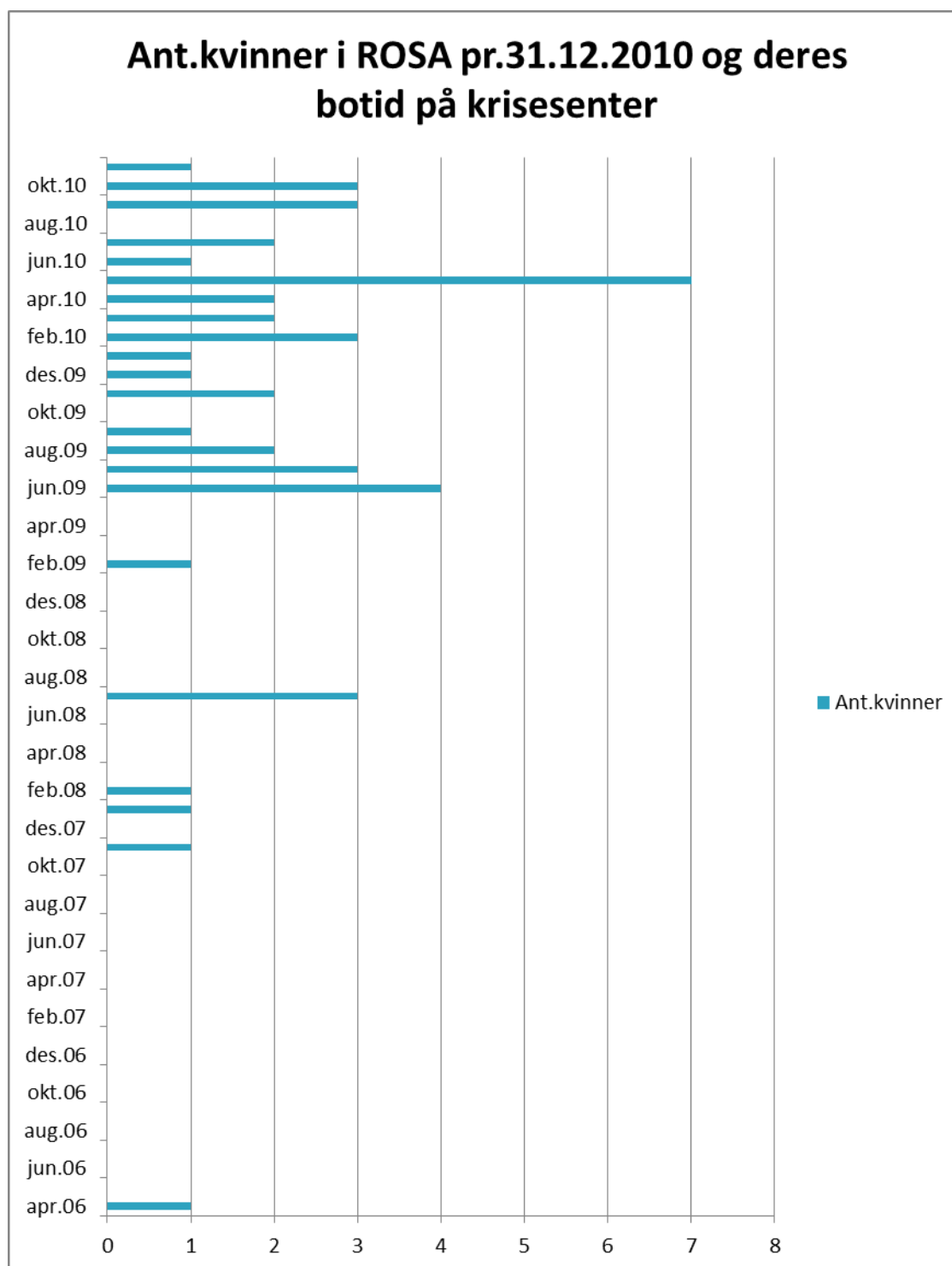

Figure 12

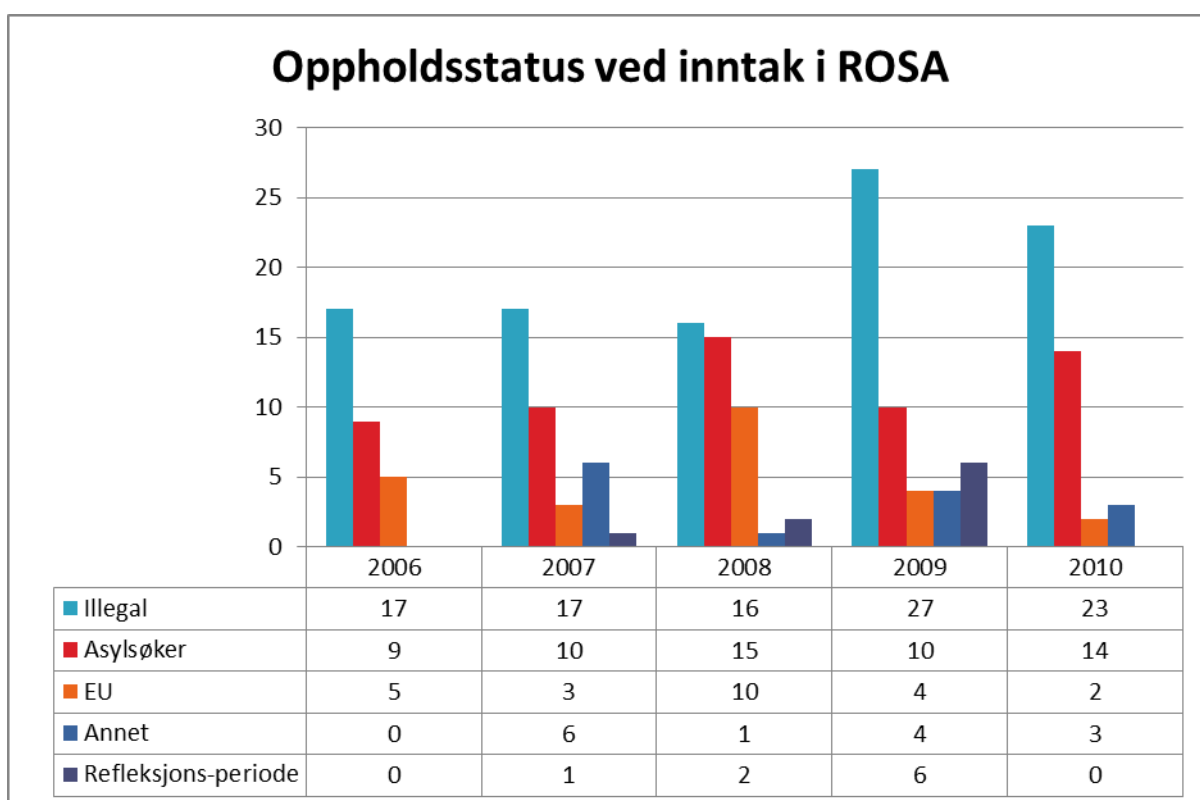
Kommentarer:

Per 31.12.2010 bor 46 kvinner i regi av ROSA. Som tabellen viser har den lengst boende bodd i regi av ROSA siden april 2006. Totalt har 22 kvinner bodd mer enn 1 år på krisesenter.

Krisesenter som botilbud er nyttig og viktig for mange av kvinnene de første 6- 10 månedene. På bakgrunn av hva kvinnene selv, og de ansatte på krisesentrene forteller, så kan det synes som at botid ut over 10 måneder begynner å bli en påkjenning.

Årsaken til at mange får lang botid på et krisesenter har sammenheng med lange prosesser i de ulike systemene. Refleksjonsperioden er på seks måneder, men det kan ta en til to måneder før den innvilges. Kvinner som ikke har politisak vil ofte velge å søke om beskyttelse (asyl) og dette er ofte en prosess som tar alt fra en måned til flere år. Kvinner som anmelder og får status som vitne/fornærmet i en pågående etterforskning eller rettssak, må også forberede seg på lang saksbehandling og mye venting. Fra anmeldelse til domfellelse kan det ta inntil tre år.

Oppholdsstatus ved inntak

Figure 13

Kommentarer:

Også i 2010 har de fleste kvinnene som tar i mot vår hjelp, illegalt opphold i Norge. Dette betyr i de fleste tilfellene at de mangler identitetsdokumenter eller at de har falske

dokumenter. Illegalt opphold kan også være lovlig opphold som har utgått, som for eksempel et endelig avslag på søknad om asyl.

Årsakene til at mange har illegalt opphold, har som regel sammenheng med at de blir fulgt til Norge av en person. Denne personen har reisedokumentene, og kvinnene får sjeldent holde i disse selv. Kvinnene som har fått se reisedokumentene, forteller at det ikke er deres navn eller bilde i passene de ankommer landet med. De forteller at personen de kom med ofte forsvinner etter kort tid med reisedokumentene som er brukt. Mange av kvinnene vet ikke hvilket navn de registrert under, og de fleste vet ikke hvilke land de har reist gjennom til Norge. Navn og reiserute blir i de fleste tilfeller kjent, når kvinnene søker om refleksjonsperiode eller asyl i Norge. Ved søknad må de avgi fingeravtrykk, og i de fleste tilfeller finner politiet at kvinnene er registrert i andre Europeiske land, og ofte med flere navn.

I 2010 hadde 14 kvinner søkt asyl før de tok kontakt med ROSA. Her vil ofte henvisningsinstansen være et asylmottak eller en som foretar asylintervjuet ved UDI. De fleste kvinnene vi samtaler med, oppgir at de er redde for å bo på ordinært mottak. Når vi spør hvorfor, oppgir de at det bor menn der, og at mottaket ikke har nattbemanning som to typiske årsaker.

Kun to kvinner var registrert med lovlig EU-opphold i 2010. Denne gruppen, hovedsakelig fra Litauen og Romania, har i egenskap å være EU borgere lovlig opphold og har også lovlige id-dokumenter. Under ”annet” kategorien er andre mulige lovlige opphold, som turistvisum, au pair eller ekteskap med norsk person.

Oppholdsstatus etter inntak

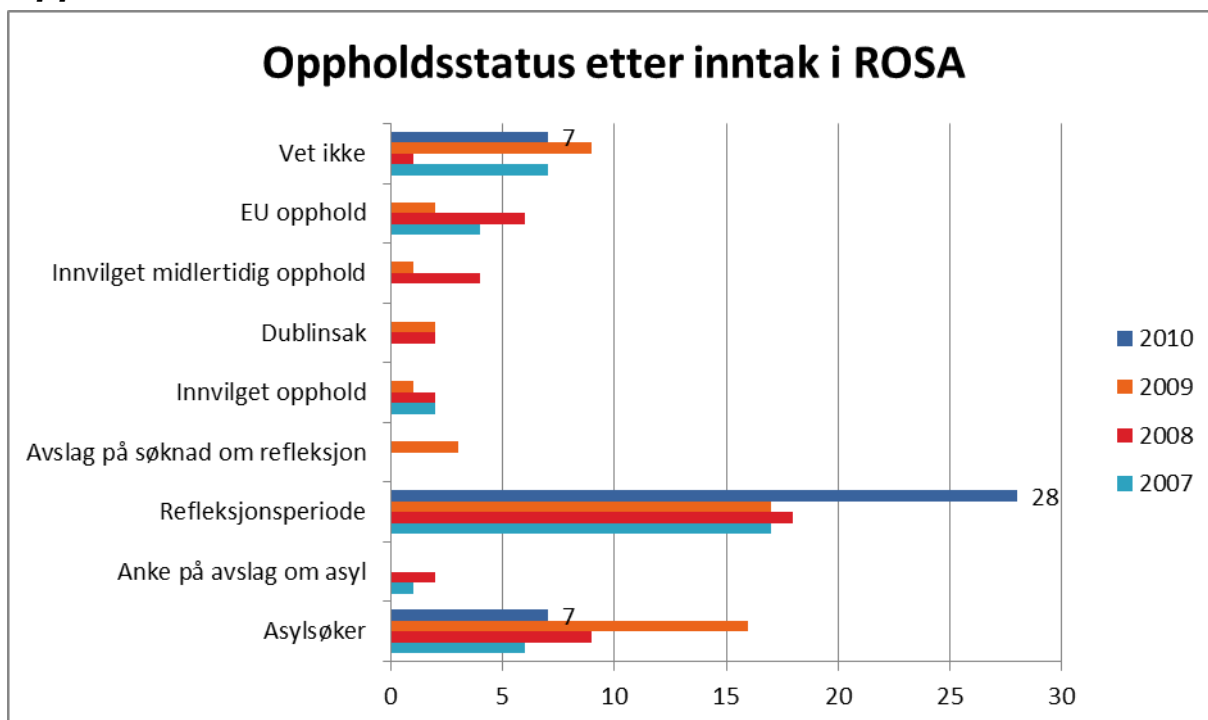

Figure 14

Kommentarer:

Det er viktig å sikre kvinnene lovlig oppholdsgrunnlag, og derfor kontakter ROSA alltid en advokat når kvinnene velger å ta i mot hjelp fra ROSA. Kvinner og menn som identifiseres som mulige ofre for menneskehandel, har krav på tre timers gratis juridisk veiledning. Det er derfor alltid advokaten, på bakgrunn av informasjon i samtalen, som gir råd om type opphold det er hensiktsmessig for kvinnen å søke om. Figur 14 ovenfor viser kun hvilken oppholdsstatus kvinnene har den første perioden etter at de har tatt i mot hjelp. Tallene viser at 28 av kvinnene som tok i mot bistand fra ROSA søkte om refleksjonsperiode, syv beholdt status som asylsøker og syv står oppført med en "vet ikke" kategori.

Det at vi i 2010 har registrert syv personer med "vet ikke" har sammenheng med at de av ulike årsaker ikke har villet fortelle oss om status på opphold. Før vi har fått muligheten til å finne ut av det, har de forsvunnet fra krisesenteret etter en til syv dager. Litt avhengig av situasjonen vi møter kvinnene i, så vil vi ikke skape ytterligere stress med å stille for mange spørsmål. Mange av kvinnene er veldig skeptiske, engstelige og noen er skadet av vold. I slike tilfeller noterer vi kun fornavn og nasjonalitet, og fokuserer på å tilby henne ro, mat og et trygt sted å sove.

Kvinner som flyttet inn og ut av ROSA i 2010

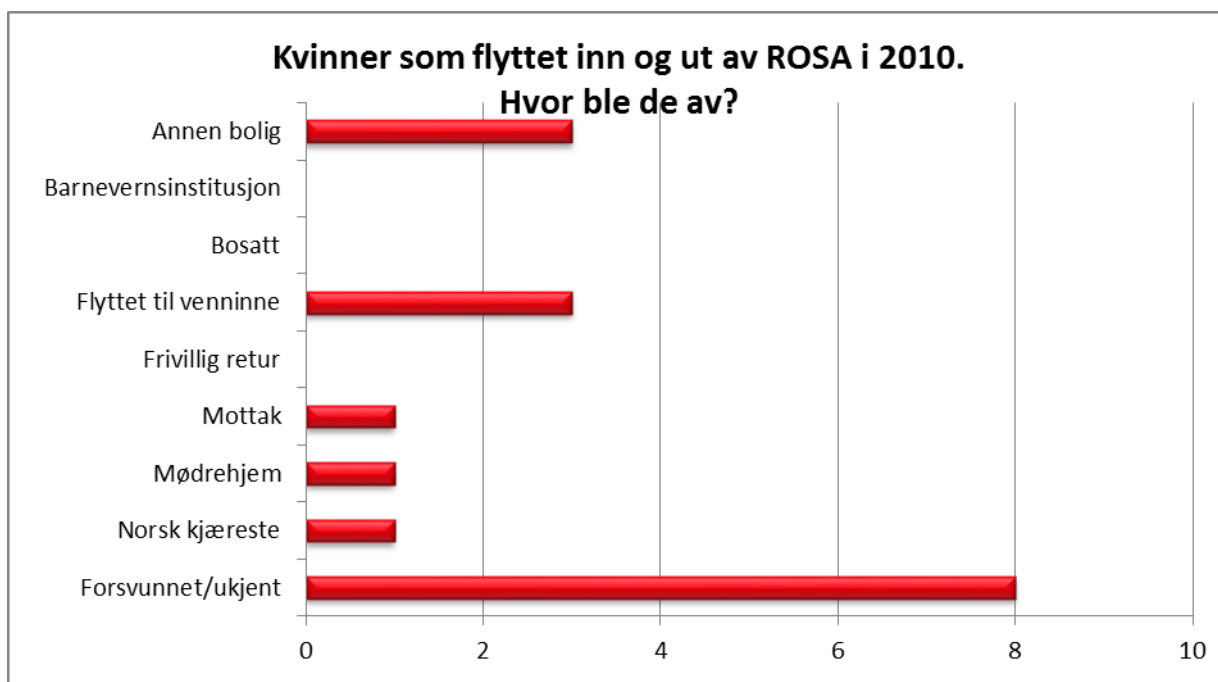

Figure 15

Kommentar:

Ikke alle kvinner trives med å bo på et kritesenter, og ikke alle kvinner kan bo på et kritesenter. I 2010 var det 17 kvinner av de 42 som flyttet inn i ROSA, som ikke ble boende ved utgangen av 2010. Om man sammenligner med figur 14, om oppholdsstatus, vil man se at antallet kvinner som er registrert med “vet ikke” som oppholdsstatus, samsvarer med “forsvunnet/ukjent”.

I de tilfellene hvor det ikke fremstår som kvinnene har forsvunnet av egen vilje, melder vi bekymring til politiet. Det vil for eksempel være i tilfeller hvor alle kvinnens private eiendeler ligger igjen på rommet på kritesenteret, og hun ikke sagt fra om fravær.

Tre kvinner flyttet til kategorien “annen bolig”, dette er bolig i regi av NAV og fordrer at kvinnen har refleksjonsperiode. Tre oppga at de flyttet til en “venninne”. Når kvinnen velger å flytte privat gir vi informasjon om hvilke ulike konsekvenser dette kan gi for hennes rettigheter i Norge. Spesielt om hun har opphold som asylsøker. I Norge er alle norske og utenlandske borgere pliktige til å oppgi kjent oppholdsadresse til myndighetene.

Antall anmeldelser til politiet

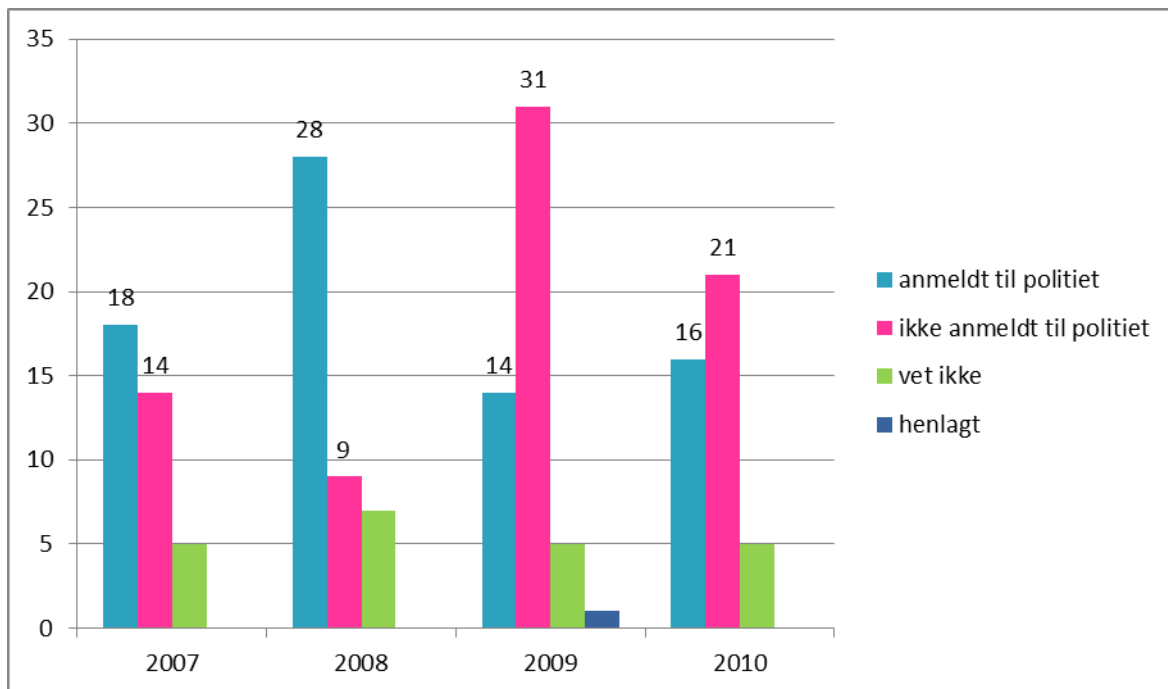

Figure 16

Kommentarer:

Vi får ofte spørsmål om hvor mange som anmelder sin menneskehandelsak til politiet, og hva som skjer med sakene etter anmeldelse. Vi startet registrering antall som anmelder til politiet i 2007. Figur 16 under viser antallet som valgte å anmelde sin menneskehandelsak av de som tok i mot hjelp. Det vil si at i 2010, var det 16 personer av 42 som valgte å anmelde sine bakmenn.

Antallet som anmelder varierer sterkt mellom de ulike årene som figur 16 viser. I 2010 ser vi at antallet som ikke har valgt å anmelde fortsatt er større enn de som anmelder. Tallene for 2008 var spesielle i så måte.

- Det er flere årsaker til at kvinner ikke anmelder forholdet med en gang. Noen ønsker å benytte de seks månedene refleksjonsperioden er til å vurdere en anmeldelse.
- Noen kan ikke anmelde, eller blir anbefalt av sin advokat om ikke å anmelde, enten fordi de ikke har nok informasjon eller fordi de sliter med psykiske lidelser.
- Noen tør ikke anmelde av frykt for mulige represalier mot familien og seg selv før, under og etter en rettssak.

Foto: Andreas Lobben Smaaland

Utfordringer i tiden fremover

De problemstillingene vi her presenterer er basert på samtaler og erfaringer vi har fått i arbeidet med å bistå kvinner i ROSA. De store utfordringene er å avklare ulike sider rundt oppholdsstatus og påfølgende rettigheter. I den forbindelse mener vi det er viktig å diskutere den nye vitneinstruksen. Ny lov om krisesentertilbudet representerer også noen store utfordringer som vi ønsker å belyse. Det er behov for avklaringer rundt noen av konvensjonene Norge har signert, og lovverk som skal beskytte mor og barn som vi bistår. Vår erfaring er at barn og kvinners rettigheter må vike for norsk innvandringspolitikk. De organiserte kriminelle nettverkene finner stadig nye utnyttelsesformer, og vi møter stadig nye målgrupper. Dette er også viktig å diskutere i forhold til å identifisere kvinner og menn som utnyttes i menneskehandelen.

Ny vitneinstruks

Ny instruks tydeliggjør at det i visse tilfeller vil kunne gjøres unntak fra hovedregelen om at vitneforklaring må være avgitt overfor retten dersom utlendingen har forklart seg for politiet. Det er videre presisert at det ikke gjelder noe absolutt vilkår om at det må være tatt ut tiltale for menneskehandel i den aktuelle saken. Etter en konkret vurdering kan det således innvilges opphold også i saker hvor det er tatt ut tiltale etter hallikbestemmelsen i straffeloven.

For å illustrere hvordan endringene i denne nye instruksjonen påvirker ROSA sitt arbeid, kan vi utdype hvordan kvinnenes rettigheter påvirkes av saksprosessen i instruksjonen:

“Saksprosessen

Dersom en utlending som har avgitt vitneforklaring i sak om menneskehandel mv. ønsker asyl i Norge, fremmes søknad om asyl overfor politiet. I de tilfellene utlendingen har trukket en tidligere søknad om asyl i forbindelse med søknad om refleksjonsperiode eller midlertidig oppholdstillatelse, skal søknaden om asyl gjenopptas når utlendingen på ny søker om beskyttelse etter å ha avgitt vitneforklaring i retten”.

Den største gruppen ROSA bistår i 2010 har illegalt opphold i Norge (figur 13). De fleste søker om refleksjonsperiode (figur 14) og får sine økonomiske- og helserettigheter ivaretatt av NAV systemet mens de bor på krisesenteret. Etter seks måneder med refleksjonsperiode, tilbys kvinnene tre valg:

- Anmelde bakmenn/kvinner
- Søke om beskyttelse (asyl)
- Be om frivillig retur med IOM

De fleste av kvinnene i 2010 valgte ikke å anmelde sine bakmenn (figur 16) og søkte isteden om beskyttelse. Ved å søke beskyttelse flyttes derved ansvaret for deres økonomiske og helserettigheter over til UDI systemet, mens de fortsetter å bo på krisesenteret. ROSA ivaretar kvinnenes rettigheter i henhold til avtale med UDI og pengereglementet.

De av kvinnene som valgte å anmelde sitt bakmannsapparat og har en sak som politiet forfølger, søker om en midlertidig oppholdstillatelse mens etterforskning og rettssak pågår. Det forblir da NAV systemets ansvar med tanke på økonomi og helse. Flere av kvinnene som får mulighet, velger å bo i leilighet i regi av NAV istedenfor krisesenter. Etterforskning og det å vitne i en rettssak er en prosess som kan ta inntil to og tre år. Når domsavsigelsen foreligger kan kvinnene søke opphold etter den nye vitneinstruksjonen. Da skal de ut av NAV systemet igjen, og inn i UDI systemet som har ansvaret for denne type beskyttelse. Dette innebærer at

kvinnene må flytte ut av leiligheten NAV har bistått med, og flytte over i det ordinære mottaksapparatet eller til et krisesenter i regi av ROSA. I denne flytteprosessen er det ingen garantier for at kvinnen kan få bo i det området hun har knyttet seg til de siste tre årene, selv om ROSA forsøker å påvirke dette best mulig. Tiden UDI bruker for å vurdere hennes søknad om beskyttelse i henhold til vitneinstruksen, varierer med seks til 12 måneder. Om kvinnen får innvilget opphold i Norge etter å ha vitnet, ser vi at det oppstår nye utfordringer. Dette sier instruksen om oppholdet:

Tillatelsen danner grunnlag for permanent oppholdstillatelse og familieinnvandring, med mindre det skal gis en begrenset tillatelse på grunn av tvil om identiteten, jf. § 8-4 tredje ledd, jf. § 8-12.

Tillatelsen gis for tre år, men dersom hensynet til fortsatt identitetskontroll eller andre særlig grunner tilsier det, kan tillatelse gis for ett år eller kortere, jf. § 10-13. Tillatelsen kan fornyes.

De nye utfordringene vi ser i ROSA er at kvinner fra Nigeria spesielt, som har vitnet og fått innvilget opphold, ikke får rett til permanent opphold og bosettingstillatelse på grunn av Norges manglende tiltro til gyldigheten av identitetsdokumenter fra Nigeria. Dette betyr at inntil kvinnene fra Nigeria kan skaffe til veie identitetsdokumenter Norge anser for å være gyldige, må de fortsette å bo på krisesenter eller asylmottak. Dette skaper en håpløs situasjon for kvinnene som har bistått Norge i henhold til alle regler, men som likevel ikke kommer videre i livet sitt. ROSA har vært i kontakt med den Nigerianske ambassaden i Sverige, som kan fortelle at kvinnene kan få utstedt pass ved deres ambassade i London, Madrid og München. ROSA har underrettet UDI formelt om følgende utfordringer rundt dette:

- Kvinnene har ikke reisedokumenter slik at de kan komme seg til ambassadene
- Kvinnene har ikke penger til reise og opphold i London/München/Madrid
- Kvinnene er redde og har fått innvilget beskyttelse, og tør ikke reise til ambassaden uten følge

Vi har her forsøkt å illustrere manglene i instruksen, men vi vil også påpeke at for noen er rettighetene blitt bedret og håpet er at instruksen vil bidra til å styrke flere kvinners sak.

Ny lov om krisesentertilbud

I januar 2010 trådte lov om kommunale krisesentertilbud i kraft. Krisesenterloven fastslår at kommunene skal sørge for et krisesentertilbud til personer utsatt for vold eller trusler om vold i nære relasjoner. I lovens forarbeider presiseres det at krisesentertilbudet skal inkludere ofre for menneskehandel. Lovens formål § 1 sier: *Et godt og helhetlig krisesentertilbud til kvinner, menn og barn som er utsatt for vold eller trusler om vold i nære relasjoner.*

Vi ser allerede nå, at det oppstår flere utfordringer for ROSA i forbindelse med loven, hovedsakelig vedrørende oppholdsstatus og rettigheter. Kvinner på refleksjonsperiode får som nevnt tidligere, sine økonomiske rettigheter ivaretatt av NAV systemet i den kommunen krisesenteret ligger. Til tross for at det står eksplisitt i den nye krisesenterloven, at kvinnes oppholdsstatus ikke skal ha betydning for at de skal få hjelp, ser vi at det allikevel gjør det. Det gjelder særlig kvinner som går fra refleksjonsperiode til asylsøkerstatus.

I forbindelse med ny lov blir kommunene 100 % ansvarlige for å finansiere et krisesentertilbud. Vi har kunnskap om at enkelte kommuner allerede diskuterer hvem som skal være økonomisk ansvarlig for å bistå kvinner utsatt for menneskehandel med status som asylsøkere, som er 100 % statlig ansvar. Vi har fått spørsmål om det finnes refusjonsordninger mellom kommune og stat, for kvinner med asylstatus som bor lenge på krisesenter.

Lang botid

Lang botid på krisesenter for kvinner i ROSA er en problemstilling vi har tatt opp i ulike fora gjentatte ganger. I figur 12 er det en oversikt over botiden kvinner som bor i regi av ROSA har pr.31.12.2010. Med lang botid mener vi kvinner som har bodd mer enn ett år på et krisesenter. I 2010 ser vi at dette gjelder 22 kvinner.

Lang botid er problematisk, fordi kvinnene i ROSA bor i et hus hvor voldsutsatte kvinner med behov for akutt beskyttelse søker tilflukt hele døgnet. Dette innebærer at de møter mange nye kvinne hver uke. Kvinner i ROSA forteller at det er fint å bli tatt hånd om på krisesenteret de første seks til 12 månedene, men at de etter hvert opplever det vanskelig å møte så mange nye kvinner. Det å se andre flytte inn og ut igjen, gir kvinnene i ROSA, som blir boende lenge på senteret, en følelse av å være mislykkede da de ikke kommer videre i livet.

Det å bo i et hus som er bygd for beskyttelse innebærer at huset har en del regler for sikkerhet. Kvinnene sier at det oppleves vanskelig å bo i et hus hvor de ikke kan invitere venninner fra skolen hjem på besøk. Enkelte kvinner forteller at krisesenteret over tid oppleves som et slags fengsel, som en ikke vet når en slipper ut fra.

En utfordring for fremtiden vil være å skaffe flere alternative botilbud til kvinner som ikke lengre har akutt behov for beskyttelse, men likevel behov for oppfølging av personer med kompetanse på traumereaksjoner. Lauras Hus i Oslo, i regi av Kirkens Bymisjon er et eksempel på et slikt alternativt botilbud. Problemet med dette botilbudet er at det kun er fem plasser, og at tilbudet kun finnes i Oslo. Positive erfaringer med Lauras Hus så langt, tyder på at det er behov for flere slike hus.

Foto: Andreas Lobben Smaaland

Barn og mor

Barn er blitt en stadig mer viktig gruppe ROSA må forholde seg til, noe figur 10 illustrerer. I 2010 identifiserte vi 10 kvinner utsatt for menneskehandel, som var gravide. Vi registrerte at

åtte kvinner hadde med seg mindreårige barn, og at fem kvinner oppga å ha mindreårige barn i hjemlandet. Kvinnene som har barn i hjemlandet, forteller at de mottar trusler mot barna om de ikke betaler sin gjeld.

ROSA opplever i arbeidet med å bistå mor og barn, at disse barna blir usynlige og at har en ikke-status i de ulike regelverk. ROSA har derfor bedt Justis og politidepartementet avklare barnas juridisk status og hvilke rettigheter barna har mens de oppholder seg i Norge med mor. Vi mener det er viktig med en slik avklaring, fordi vi vet alt for lite om hva barna vi møter har opplevd og hva som venter dem i fremtiden.

Vi mener at en slik avklaring også er viktig for å få avklart *hvordan* ulike konvensjoner Norge har signert og implementert, *vektlegges* i saker som berører mor utsatt for menneskehandel og hennes barn når de søker bistand og beskyttelse i Norge. Nedenfor er en kort presentasjon av de viktigste konvensjonene kvinnene og barna vi møter vil være omfattet av.

Vi vil spesielt påpeke Norges forpliktelser overfor barn - i henhold til “FNs konvensjon om barnets rettigheter med protokoller av 20. november 1989”³, som ble vedtatt av De forente nasjoner 20. november 1989 og ratifisert av Norge 8. januar 1991 i samsvar med artikkel 49 barnekonvensjonen.

Videre er FNs kvinnekonvensjon⁴, som ble vedtatt av FNs generalforsamling 18. desember 1979 og trådte i kraft 3. september 1981 viktig. Norge ratifiserte konvensjonen 21. mai 1981, og 174 land har ratifisert konvensjonen. Det er den menneskerettighetskonvensjonen som har størst tilslutning. Formålet med konvensjonen er å forhindre at kvinner diskrimineres som følge av kjønn.

Kvinner, barn og menn som blir utnyttet i menneskehandelen har beskyttelse gjennom det som kort ofte omtales som “Europarådskonvensjonen”⁵. Europarådets ministerkomité vedtok 3. mai 2005 en konvensjon om bekjempelse av menneskehandel og styrking av rettighetene til ofre for menneskehandel. Formålet med konvensjonen er å forebygge og bekjempe nasjonal

---

³ http://www.regjeringen.no/nb/dep/bld/dok/veiledninger_brosjyrer/2004/fns-barnekonvensjon.html?id=88078

⁴ <http://www.regjeringen.no/nb/dep/bld/tema/likestillingsområdet/fns-kvinnekonvensjon.html?id=413909>

⁵ St.prp.nr.2 (2007 – 2008) Om samtykke til ratifikasjon av Europarådets konvensjon 3. mai 2005 om tiltak mot menneskehandel, *Tilråding fra Utenriksdepartementet av 2. november 2007, godkjent i statsråd samme dag. (Regjeringen Stoltenberg II)*

og internasjonal menneskehandel, å beskytte og hjelpe ofre for menneskehandel, å sikre effektiv strafforfølgning av bakmennene, og å fremme internasjonalt samarbeid for å oppnå de nevnte målene.

Den siste konvensjon vi ønsker å nevne, påvirker og kompliserer i stor grad vårt arbeid med å bistå kvinnene, og deres barn. Dette gjelder Norges forpliktelser i forhold til det vi ofte kaller “Dublinkonvensjonen”⁶. Denne konvensjonen ble inngått 15. juni 1990, og bestemmer fastsettelse av hvilken stat som er ansvarlig for behandlingen av en asylsøknad som fremlegges i en medlemsstat i De europeiske fellesskap (Dublin-konvensjonen). Den trådte i kraft i 1997. Statene som deltar i Dublin-samarbeidet bevarer muligheten for å sende en asylsøker tilbake til en tredjestat etter første-asylstatsprinsippet, dersom dette er bestemt i nasjonal lov og ikke er i strid med FNs flyktningkonvensjon. Det vil således etter en tilknytning til Dublin-konvensjonens bestemmelser fortsatt være mulig å bortvise asylsøkere til sikre stater utenfor Dublin-området.

ROSA identifiserer kvinner og deres barn i Norge, og oftest har de illegalt opphold (figur 13). Kvinner fra Afrika forteller ofte at de blir fraktet til Italia først, for deretter å bli sendt til andre land i Europa til utnyttelse i prostitusjon. Kvinnene vi møter, hevder at de ikke har søkt asyl i noe annet europeisk land. Men når kvinnene leverer søknad om refleksjonsperiode i Norge må de avlegge fingeravtrykk hos politiet, og det viser seg da ofte at de er registrert i Eurodac⁷ med en asylsøknad i Italia. Kvinnene er ofte ikke klar over dette selv, og forstår ikke hvordan dette kan være tilfelle. Vi har funnet ut at kvinner med illegalt opphold i Italia, som blir arrestert, blir spurt av politiet om de ønsker å søke beskyttelse for slik å sikre dem lovlig opphold. De fleste svarer ja på dette, uten å vite hva de samtykker til da alternativet er hjemsendelse til for eksempel Nigeria.

---

⁶ St.prp. nr. 38 (2000-2001) Om samtykke til inngåelse av en avtale mellom Kongeriket Norge og Republikken Island og Det europeiske fellesskap om kriterier og mekanismer for å avgjøre hvilken stat som er ansvarlig for behandlingen av en asylsøknad som fremlegges i Norge, Island eller en medlemsstat. Kap.4 *Tilråding fra Utenriksdepartementet av 21. desember 2000, godkjent i statsråd samme dag.*

⁷ Eurodac systemet: Siden 15. januar 2003 har fingeravtrykkene til alle personer over 14 år som søker asyl i EU, Norge, Island eller Sveits, eller forsøker å krysse yttergrensene ulovlig, blitt lagret i en felles database ved navn Eurodac. Eurodac består av en sentral enhet innen Europakommisjonen, utstyrt med en elektronisk database for sammenligning av fingeravtrykk, og et system for elektronisk dataoverføring mellom medlemsstatene og databasen.

Når de senere kommer i kontakt med oss og ber om bistand, så erfarer vi at Dublin-konvensjonens regelverk får stor betydning. Dette innebærer at kvinnene og deres barn etter 6 måneders refleksjonsperiode må returnere til Italia, om de ikke har grunnlag for annet opphold i Norge.

ROSA mener at det er tre hovedgrunner til at retur til Italia er problematisk:

- Kvinnene forteller at de er redde fordi deres bakmannsapparat befinner seg i Italia
- hjelpeorganisasjonene i Italia har blitt hardt rammet av finanskrisen og de har ikke økonomi til å bistå kvinner og deres barn som returnerer fra Norge med nødvendig hjelp
- Manglende oppfølging ved retur, gjør at vi ikke vet hva som skjer med mor og barn etter de har forlatt Norge

ROSA erfarer at kunnskapen om det mangelfulle hjelpetilbudet i Italia, og kvinnes frykt ikke blir vektlagt av myndighetene i Norge. Dette til tross for at vi har konvensjoner som skal beskytte barn, kvinner og spesielt de som er identifisert som mulige ofre for menneskehandel. Vår største bekymring er at kvinner med barn returnerer til en ny sårbar situasjon, noe som gir økt fare for re-trafikkering. Kvinner som presses til å betale gjeld ved at det rettes trusler mot deres barn, mener vi er meget bekymringsfullt. Dette er trusler om at barnet skal selges til barnløse og/eller utnyttes til seksuelle formål. Det er grunn til å ta truslene alvorlig, da vi kjenner til saker med illegalt salg av barn i blant annet Bulgaria og Hellas.

Et annet land som har vært mye omdiskutert i forbindelse med retur i henhold til Dublin-konvensjonen er Hellas. I siste halvdel av 2010 bestemte Norge at personer som har Hellas som første søkerland, men befinner seg i Norge ikke skal returneres til Hellas. Begrunnelsen for at regjeringen vedtok dette, var at forholdene for asylsøkere i Hellas omtales som umenneskelige. ROSA møtte i 2010 en kvinne, som var registrert Hellas men som fikk sin sak behandlet i Norge.

Retur

Vi har nevnt ovenfor utfordringer vedrørende retur til land i henhold til Dublin-konvensjonen. Dette er den ene returordningen, som også omtales som tvungen retur. En annen returordning er frivillig retur til hjemlandet i regi av IOM. Når det gjelder begge returordningene, ser vi det

som problematisk at vi i ROSA ikke har dokumentert kunnskap om hva som skjer med kvinnene og deres barn etter at de har forlatt Norge. Vi får av og til høre om kvinner som har returnert, men vi vet ikke hva som er rykter eller ikke. IOM har kjennskap til kvinner som returnerer, så lenge de benytter seg av støtteprogrammet og så lenge kvinnene ønsker kontakt med IOM.

Når det gjelder frivillig retur til hjemland informerer ROSA kvinnene om muligheten til å returnere trygt til hjemlandet med International Organization for Migration (IOM). I 2008 var det åtte kvinner som ønsket å returnere til hjemlandet, og i 2009 var det fire kvinner som valgte å returnere frivillig. I 2010 var det ingen kvinner som valgte å returnere frivillig.

Kvinnene oppgir ulike årsaker for at retur er problematisk, men de fleste sier at vi ikke forstår hvordan det er der hun kommer fra. De beskriver frykt for korrump politi, voldelige bakmenn, familieproblemer, fattigdom, arbeidsledighet og samfunnets syn på kvinner.

Vi opplever at det er store utfordringer rundt det å sikre kvinnene trygg retur til hjemlandet og forhindre re-trafikkering. Det er også for stor usikkerhet rundt barnas fremtid og sikkerhet, når mor returnerer uten å ha nedbetalt gjeld til bakmenn. Vi trenger derfor mer kunnskap når det gjelder retur, for å hindre re-trafikkering og rekruttering av nye ofre til menneskehandelen.

Foto: Andreas Lobben Smaaland

Nye utnyttelsesformer

I følge mandatet fra Justis- og politidepartementet skal ROSA primært bistå kvinner utsatt for menneskehandel utnyttet i prostitusjon. I 2010 har vi fått flere henvendelser fra kvinner som er utsatt for andre former for menneskehandel enn prostitusjon. Vi møter kvinner som forteller hvordan de blir tvunget til å selge, transportere og/eller oppbevare narkotiske stoffer. Noen kvinner forteller hvordan de har vært utnyttet i arbeid, hovedsakelig i renholdsbransjen. I tillegg har vi møtt flere som har vært utnyttet gjennom au pair ordningen. Noen har vært tvunget til å begå kriminalitet, som for eksempel heleri og ran av berusede personer på gata. De fleste av kvinnene har i tillegg vært utnyttet i prostitusjon på et tidligere tidspunkt. ROSA opplever at informasjon om nye utnyttelsesformer, og mulige nye trusselutsatte målgrupper skaper noen utfordringer for prosjektet:

- Kvinner involvert i narkotikakriminalitet møter større mistillit hos politiet og er mer tidkrevende å bistå
- Kvinner utnyttet i au pair ordningen ønsker sjeldent å bo på krisesenter og velger isteden å finne arbeid i en ny familie
- Nye spørsmål om krisesenter et egnet botilbud for alle utnyttelsesformer
- Diskutere hvordan ROSA skal møte fremtidige henvendelser fra for eksempel, menn utnyttet i menneskehandel i bygg og anleggsbransjen

Ekstrautgifter

ROSA bruker fortsatt en stor del av kapasiteten til og skaffe til veie løsninger i forbindelse med ekstrautgifter relatert til kvinnenes behov for ulike helsetjenester. Dette fordi det som utbetales til livsopphold ikke alltid er nok til å betale helseutgifter.

Mange av kvinnene utsatt for menneskehandel har ofte mange store fysiske og psykiske skader og derav behov for kostnadskrevenne helsetjenester. Vår erfaring er at kvinnenes oppholdsstatus kan gi rett til ulike helsetjenester, men ikke rett til å få utgiftene dekket. Ofte er det også uklarheter rundt oppholdsstatus og derav uklarheter om hvem som har ansvaret for å tilby helsehjelp. I slike situasjoner betaler ROSA for tjenesten til ansvaret er avklart. Hvilke behov kvinnene har for ulike helsetjenester varierer med hvilke krenkelser de er utsatt for.

En meget kostnadskrevenne utgift, selv om det ikke gjelder mange kvinner, er å få utført abort. Inngrep og konsultasjon koster 10 000 kroner for kvinner i Norge som ikke har oppholdsstatus som gir rett til gratis abort. Denne summen må betales i forkant av inngrepet.

Mange av kvinnene har et stort behov for psykologhjelp, men dette tilhører også spesialisthelsetjenesten. I enkelte tilfeller betaler ROSA for psykologhjelp, og tolk. Dette har sammenheng med at ventelister på psykologhjelp er lange, og kvinnenes oppholdsstatus er kortvarig.

I 2010 var det 10 kvinner som var gravide og fødte 10 barn. I den forbindelse har ROSA bistått med økonomisk støtte til innkjøp av barnevogner og klær til barna. Vi har også bistått med ekstra støtte i forbindelse med dåpsfest for barnet.

To andre områder vi bistår kvinnene økonomisk er hos tannlege og øyenlege. Mange av kvinnene har særdeles dårlig tannhelse, noe som både er smertefullt og hemmer deres selvtillit. Vi har også erfaring med at kvinner som lærer å lese og skrive, oppdager at de har dårlig syn. Utgifter til synstest og påfølgende behov for briller er derfor også noe vi dekker.

Sosiale tiltak

Vi ser det er flere utfordringer når det gjelder innholdet i tilbudet til identifiserte mulige ofre for menneskehandel på refleksjonsperiode. I ROSA får kvinnene tilbud om norskundervisning, uansett oppholdsstatus. Kvinner med status asylsøker får tilbud om 250 timer dekket av UDI, mens kvinner på refleksjonsperiode får det dekket på andre måter. I enkelte kommuner betaler de for norskundervisning, selv om vedkommende ikke har krav på det. I andre kommuner spleiser ROSA med kommunen, slik at kvinnen kan få tilbud om norskundervisning. Andre steder betaler ROSA for hele norskundervisningen. Norskundervisning, som for noen innebærer muligheten til å lære å lese og skrive gir enorme verdier i mestring. Kvinnene forteller at det å kunne lese overskrifter i norske aviser gir en stor opplevelse av å høre til. Derfor tror vi at et tilbud om norskundervisning til alle kvinner, også utenfor ROSA, har stor verdi med tanke på å styrke kvinnes posisjon ved en retur samt med å være et viktig bidrag for å ivareta kvinnes psykisk helse.

Et annet populært tiltak er å trene på treningsstudio. Tidligere har dette vært vanskelig å få til, fordi treningsstudioene oftest opererer med medlemskap og bindingstid på ett år. Kvinner i ROSA vet, som nevnt tidligere, ikke hvor lenge de skal være i Norge, og vi ser derfor med glede på at flere treningsstudioer har endret på rutiner for medlemskap. Flere kvinner kan nå trene som følge av medlemskap i form av månedskort eller klippekort på treningsstudioene.

Adora-utdannelsen er meget populær hos kvinner vi bistår. Dette er dessverre kun et tilbud til kvinner som bor på krisesenter i østlandsområdet, og ikke et tilbud til alle kvinner i ROSA. I forbindelse med utdannelsen betaler ROSA for månedskort for kvinner som må reise inn til Oslo.

